

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

Vliv vlastnictví půdy na vztahy náboženských
a sociálních skupin v Izraeli

Bakalářská práce

Autor: Petr Zavřel

Studijní program: B6701 Politologie

Studijní obor: Politologie (KPOL)

Forma studia: kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Stanislav Myšička Ph.D

Hradec Králové 2015

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2015/2016

Studijní program: Politologie
Forma: Kombinované
Obor: Politologie (KPOL)

Zadání bakalářské práce

Předkládá:

Petr Zavřel

Název česky:

Vliv vlastnictví půdy na vztahy náboženských a sociálních skupin v Izraeli

Název anglicky:

The Impact of Property Rights on Relations between Social and Religious Groups in Israel

Zásady pro vypracování:

Tato bakalářská práce se zabývá tím, jak vlastnictví pozemků ovlivňuje vztahy mezi etniky a náboženstvími žijícími a působícími v Izraeli. Zpracovává také otázku vlastnických práv k pozemkům nacházejícím se na území státu Izrael z hlediska možnosti jejího ovlivnění náboženskými aspekty. V práci jsou dále analyzovány případné projevy náboženství v politice osídlování, neboť provázání existence státu Izrael s politikou vlády vůči tradičním vlastníkům půdy je příčinou řady konfliktů a v neposlední řadě mělo a má vliv i na izraelsko-palestinský spor. Zajímavý je v této oblasti i vliv náboženských politických stran, které i přesto, že působí roztržštěným dojmem, zasedají pravidelně ve vládách a mají tak možnost ovlivňovat územní politiku státu. Cílem práce bude jednak přiblížit podmínky a předpoklady, za nichž bylo prováděno židovské osídlování Palestiny, jejichž znalost se pro pochopení současného stavu zdá být nezbytná a dále, v návaznosti na předchozí, popsat legislativní aktivity vlád Izraele legitimizující jejich pozemkové nároky.

V teoretické rovině je práce založena vedle konceptu teritoriálních konfliktů také na teorii o nedělitelnosti posvátných míst. Zpracování bakalářské práce je provedeno dle metodiky případové studie.

Seznam doporučené literatury:

Čejka, Marek, 2008, Izrael a Palestina, Brno, Barrister a Principal

Čejka, Marek, 2011, Dějiny moderního Izraele, Praha, Grada

Gilbert, Martin. 2002, Izrael: Dějiny, 2002, Praha, BB Art

Gombár, Eduard. 1999, Moderní dějiny islámských zemí, Praha, Karolinum

Herzl, Theodor, 2009, Židovský stát: pokus o moderní řešení židovské otázky, Praha: Academia

Mendel, Miloš, 2000, Náboženství v boji o Palestinu, Praha, Atlantis

Pavlincová, H., Horyna, B., 2003, Judaismus, křesťanství, islám, Olomouc, Olomouc s. r. o.

Pfeifer Karl, Much Theodor, Svár bratří v domě izraelském, Praha, Themis

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 16. 12. 2015

Poděkování:

Rád bych poděkoval Mgr. Stanislavu Myšíčkovi Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky a celkovou vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce.

Anotace

Zavřel, Petr. 2015. *Vliv vlastnictví půdy na vztahy náboženských a sociálních skupin v Izraeli*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2015, 85 s. Bakalářská práce.

Tato bakalářská práce se zabývá tím, jak vlastnictví pozemků ovlivňuje vztahy mezi etniky a náboženstvími žijícími a působícími v Izraeli. Zpracovává také otázku vlastnických práv k pozemkům nacházejícím se na území státu Izrael z hlediska možnosti jejího ovlivnění náboženskými aspekty. V práci jsou dále analyzovány případné projevy náboženství v politice osídlování, neboť provázání existence státu Izrael s politikou vlády vůči tradičním vlastníkům půdy je příčinou řady konfliktů a v neposlední řadě mělo a má vliv i na izraelsko-palestinský spor. Zajímavý je v této oblasti i vliv náboženských politických stran, které i přesto, že působí roztržštěným dojmem, zasedají pravidelně ve vládách a mají tak možnost ovlivňovat územní politiku státu.

Cílem práce je jednak přiblížit podmínky a předpoklady, za nichž bylo prováděno židovské osídlování Palestiny, jejichž znalost se pro pochopení současného stavu zdá být nezbytná a dále, v návaznosti na předchozí, popsat legislativní aktivity vlád Izraele legitimizující jejich pozemkové nároky.

V teoretické rovině je práce založena vedle konceptu teritoriálních konfliktů také na teorii o nedělitelnosti posvátných míst. Zpracování bakalářské práce je provedeno dle metodiky případové studie.

Klíčová slova: Izrael, Palestina, půda, posvátný prostor, území, sociální konflikt, náboženství.

Annotation

Zavřel, Petr. *The Impact of Property Rights on Relations between Social and Religious Groups in Israel*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2015, 85 pp. Bachelor Degree Thesis

This bachelor thesis deals with the issue of land ownership and how it affects relations between the ethnic groups, religions and different Christian denominations living and working in Israel. It also handles an issue of ownership of land situated in the territory of the state of Israel that is influenced by possible influence religious aspects. This thesis also analyzes manifestations of religion in politics of settlement since there is a close relation between existence of Israel and the government policy towards the traditional landowners. This leads to many conflicts and last but not least, has an impact on the Israeli-Palestinian dispute. What is also interesting is the influence of religious parties, which may give the impression of fragmented appearance, but they regularly meet in governments and thus they have the opportunity to influence local government policy.

The aim of this work is to look closer on terms and conditions under which the Jewish settlement of Palestine was carried out. A knowledge for the current state seems to be essential and, in order to describe the legislative activities of the governments of Israel, legitimizing their land claims.

The theoretical part of this thesis is based on the concept of territorial conflicts as well as on the theory of the indivisibility of sacred places. Bachelor thesis is conducted according to the methodology of case study.

Keywords: Israel, Palestine, land, sacred space, territory, social conflict, religion.

Obsah

1. Úvod.....	9
2. Metodologie	14
3. Historický přístup k vlastnictví	18
3. 1. Vlastnictví v náboženském právu – výklad pojmů	19
3. 1. 1. Judaismus	20
3. 1. 2. Křesťanství	22
3. 1. 3. Islám.....	23
4. Vývoj pozemkových vlastnických vztahů	25
4. 1. Pozemková reforma Osmanské říše	28
4. 2. Židovské osídlování	30
5. Arabská revolta	39
6. Správa posvátných křesťanských míst	42
6.1. Smlouva mezi Svatým stolcem a státem Izrael	46
6.2. Příklad Cremisan Valley.....	47
7. Stát Izrael	49
7. 1. Rezoluce Rady bezpečnosti OSN.....	54
7. 2. Pozemková politika vlády	57
7. 3. Konec levicových vlád a vláda Likudu	60
8. Závěr	67
9. Seznam použité literatury a pramenů	71
10. Přílohy.....	75

1. Úvod

Důvodů, pro které jsou některá území považována za důležitá pro jednotlivé aktéry mezinárodních vztahů, je celá řada. Ať už se jedná o skutečná či domnělá naleziště nerostných surovin, nebo o plochy obdělávatelné země důležité pro zvýšení, popřípadě udržení potravinové soběstačnosti, nebo sloužící k zajištění přístupu ke zdrojům pitné vody. Některá území jsou považována za cenná, protože poskytují přístup k moři nebo k jiným důležitým obchodním trasám a umožňují tak jejich následnou strategickou kontrolu. Jiná území lze považovat za důležitá pro jejich etnické složení, zejména pokud se zde nacházejí skupiny obyvatelstva národnostně nebo nábožensky příbuzné k obyvatelům sousedních zemí.

Dále je to bezpečnost, která je velmi důležitým faktorem ve vnímání vlastního území ze strany státu. Strategická území, jako jsou kupříkladu Golanské výšiny, Kašmír nebo ruské Kurilské ostrovy (japonská Severní teritoria), mohou umožnit včasné varování před hrozícím útokem a mohou tak přispívat ke zvýšení obranyschopnosti státu. Fearon (1995: 408) tvrdí, že území s těmito strategickými atributy mohou být důležitým zdrojem války i pro protivníky, kteří by jinak dali raději přednost diplomatickému řešení. Ovládnutí strategického území totiž může na obou stranách změnit relativní vyjednávací pozici.

Vedle už zmíněných faktorů existují také méně hmatatelné důvody pro chápání různých území jako významných pro ten který konkrétní stát. Jedná se třeba o území považována za důležitá pro jejich vnímání v historických souvislostech, zejména byla-li daná území dějištěm významných událostí pro kulturu a náboženství zde sídlících obyvatel. Jako příklad zde je možné uvést srbský pohled na Kosovo, které Srbové považují za historický zdroj své identity, dále nepřehlédnutelné tendence ortodoxně založených Izraelců chápat Západní břeh jako „Judeu a Samaří“, území, jež byla takto pojmenována v biblických dobách, kdy zde existovala židovská království. Tento, ve své podstatě psychologický, význam území, může být příčinou konfliktů, které zpravidla nepřinesou spravedlivé řešení ani pro jednu stranu.

Většina sporných území, je-li na všech stranách případného konfliktu alespoň minimální vůle k nevojenskému řešení, může být mezi protivníky rozdělena takovým způsobem, aby pro ně byl mírový kompromis výhodnější než válka. Téměř všechny potenciální konflikty totiž jsou řešitelné pokojnou cestou, ať už s pomocí nějakých finančních náhrad, nebo jejich propojením s jinými otázkami. Některé konflikty ale skutečně nejsou, nebo se alespoň zúčastněným aktérům nezdají být, řešitelné. Ve většině takových případů se příčinou konfliktu stává fenomén zvaný domácí politika.

Fearon (1995: 390) v souvislosti s tím zmiňuje příklad kdy: „vládcové v devatenáctém a dvacátém století nemohli v mezinárodních jednáních dělit území, natož s ním obchodovat tak snadno, jak tomu bylo ve století sedmnáctém a osmnáctém“. Dělo se tak hlavně z důvodu narůstajícího domácího nacionalismu a z toho plynoucích politických důsledků. Jestliže Fearon zmiňuje 19. a 20. století neznamena to, že se nacionalismus v mezinárodních vztazích ve století jedenadvacátém už vyčerpal. Jenom v evropském prostředí zaznamenáváme spor o sebeurčení Vlámů a Valonů v Belgii, latentní napětí ve vztazích Srbska a Kosova, Velké Británie a Irska, popřípadě Slovenska a Maďarska.

Stručně řečeno lze často tvrdit, že psychologický význam konkrétního území pro národ může být zcela neúměrný jeho skutečné strategické a ekonomické hodnotě. Územní spory jsou pak, více než jakýkoli jiný typ sporu, vnímány jako jednání rychle vzbuzující pocity národní nebo etnické hrdosti a sounáležitosti.

Záměrem této bakalářské práce je zjistit, jaké historické faktory v oblasti držby půdy stály za arabsko-izraelským konfliktem. A také zda může být tím konfliktním rysem působícím na vztahy mezi náboženskými a etnickými skupinami existujícími v současném Izraeli držba půdy jako taková. Domnívám se, že aktuálnost tohoto tématu dokládá i poslední vývoj v palestinsko-izraelských vztazích¹, i když je nutné zdůraznit, že ambicí této práce není výhradně analýza vztahů těchto dvou skupin obyvatel. V práci se

¹ Posilování vlivu sionisticko-konzervativních uskupení a ortodoxních náboženských organizací na vládu Benjamina Netanjahua, a s tím spojená její neochota k jednání s Palestinci a další ohlášení výstavby na okupovaných územích, které se děje v rozporu s mezinárodním právem. Na druhé straně pokračující útoky palestinských radikálů proti vojenským, ale hlavně proti civilním cílům.

budu proto primárně zabývat podmínkami a předpoklady, jejichž naplňování předcházelo obsazování a osídlování území spravovaného stovky let Osmanskou říší. Pro získání ucelené představy vývoje v oblasti vlastnických práv a nároků k pozemkům v regionu bude v práci proveden krátký exkurz do historie. Při něm bude čtenář seznámen s prostředím panujícím v oblasti Předního východu po nástupu a rozšíření islámského vlivu. Tento exkurz bude ukončen zavedením pozemkové reformy v Osmanské říši roku 1858.

V další části práce se budu zabývat okolnostmi, za jakých probíhalo získávání půdy v nedávné minulosti a které také výrazně ovlivnily tehdejší i současné vztahy zde působících sociálních a religiózních skupin.

Pozemkové poměry na území dnešního Izraele jsou dány zákonem z roku 1960. Podle tohoto zákona patří veškerá země Izraele státu Izrael a nesmí být prodána nikomu jinému. Lze ji za určitých podmínek pouze pronajímat. Jak se pozemkový zákon vyrovnává s historickým vlastnictvím pozemků zde sídlících náboženských společenství? A co palestinští Arabové, kteří na území, jež dnes vymezují hranice státu Izrael, žili dávno před jeho vznikem? Jakým způsobem Izrael řešil a řeší jejich vlastnické nároky a skutečná práva?

Postoj tří hlavních proudů uvnitř judaismu se v otázce vlastnictví odlišuje. Od zastánců demokratického práva na soukromé vlastnictví, které zahrnuje i výhradní právo trvale vlastnit pozemky, až po ortodoxní výklad, podle něhož je jediným vlastníkem půdy Izrael, neboť mu byla tato půda dána do užívání Bohem.

Katolická církev, jako zástupce většiny křesťanů, má v případných sporech o území nelehkou roli. Vzhledem ke své tisícileté přítomnosti v oblasti a z toho vyplývající skutečnosti, že se nejen v Izraeli samém, ale i v zemích sousedících nacházejí početné křesťanské komunity, nemůže a ani nechce podporovat zcela jednoznačně kroky izraelské vlády související s pozemkovou politikou. Podobně jsou ve svých postojích determinovány i ortodoxní církve, kořeny jejichž komunit sahají mnohem hlouběji do minulosti.

Palestinští muslimové pak obecně trvají na návratu na území obsazená Izraelem po roce 1948 a 1967 a okupovaná v rozporu s rezolucemi Rady bezpečnosti OSN č. 242, č. 478 a č. 497. Na této skutečnosti nic nemění ani

fakt, že z právního hlediska není vždy zcela zřejmé, zda v minulosti byli skutečnými vlastníky pozemků, na nichž po generace žili.

Zvolení výše popsaných aktérů tvorby vztahů nebylo zcela náhodné, neboť jak vývoj v oblasti Blízkého východu ukazuje, není úloha náboženství ve vzájemných vztazích nijak nepatrná. Zvláště je to pak viditelné v konfliktu se sekularizací provázející hospodářskou a společenskou modernizací země.

Uchopení fenoménu náboženství a k němu se vážících posvátných míst, se však z hlediska politických teorií jeví poměrně obtížné. Děje se tak hlavně z důvodu v minulosti převažujícího pohledu na náboženství jako na něco iracionálního. Ron Hassner konstatuje, že s ohledem na výskyt sporů o posvátná místa popřípadě větší území a na vážné důsledky, jež tyto konflikty přinášejí, je překvapivé, že příčinám a snahám o charakteristiku těchto konfliktů je v politických vědách věnováno poměrně málo místa (Hassner 2003: 3). Proto se ve své práci uveřejněné v magazínu Security Studies zabývá analýzou právě takových konfliktů ve snaze o nastavení teoretického rámce pro jejich výzkum. Hlavním důvodem jeho studie, kterou jsem se rozhodl použít pro teoretické ukotvení své práce, je snaha najít teoretické vysvětlení pro tzv. nedělitelnost posvátných míst.

Že toto téma koresponduje s tématem této práce, je zcela nasnadě. Druhou intifádu spustila roku 2000, a zároveň tím ukončila celý tehdy probíhající mírový proces, návštěva tehdejšího poslance Ariela Sharona² na Chrámové hoře v Jeruzalémě³. Muslimové ji považovali za hrubé znesvěcení posvátného prostoru. Naproti tomu naprostá většina Židů v ní viděla přirozený projev své územní svrchovanosti nad místem, kde stál druhý chrám, a tím zároveň i nad celým Izraelem. Intifáda, nebo-li ozbrojené povstání, v jejímž průběhu bylo poškozeno množství židovských posvátných míst nejen v Izraeli, trvala poté dalších 5 let⁴.

² V letech 2001 – 2006 byl předsedou vlády Izraele.

³ Jedná se o lichoběžníkovou skalní plošinu o rozloze přibližně 14 hektarů nacházející se ve starém jeruzalémském městě. Stál zde v minulosti 2. židovský chrám. Z celého areálu, který ho obklopoval, stojí už jen podpěrná zeď známá jako Zeď nářků nebo Západní zeď. Začátkem 8. století zde byla vystavěna „nejvzdálenější mešita“ Al – Aksá. Podle Koránu totiž z tohoto pahorku Mohammed, po celonoční jízdě z Mekky na koni Buráqovi, vystoupal do nebe.

⁴ V prvním měsíci po Sharonově návštěvě bylo ve světě poškozeno, znesvěceno nebo vyrabováno 77 synagog. Zpráva Centra Simona Wiesenthala v Los Angeles z 3. 11. 2000. Dostupné anglicky na http://www.wiesenthal.com/site/apps/s/search.asp?c=lsKWLbPJLnF&b=4442915#.Vm_kqDB8FC1. pod číslem 2.

V Izraeli se, i přes přítomnost posvátných míst několika náboženství, jedná v první řadě o spor etnicko-teritoriální. Ve studii Geografie etnického násilí tento typ konfliktu teoreticky podchytila Monica Duffy Toft. Podle ní jsou etnické skupiny, obývající uzavřené území považované jimi za vlastní, mnohem víc nakloněné k násilným řešením konfliktů než etnika rozptýlená ve městech bez existence právě jednotícího společně sdíleného prostoru. Při pohledu na umístění osad na Západním břehu lze tedy spekulovat o tom, že jejich budování hluboko uvnitř tohoto území je prováděno právě z důvodu takového rozdrobení homogenního etnika. A teoreticky tedy i ke snížení možnosti výbuchu rozsáhlého etnického konfliktu⁵. Existence výše popsaných aspektů majících vliv na průběh teritoriálních konfliktů je patrná i v aktuálním dění na Blízkém východě, respektive v Izraeli.

Cílem této práce je zjistit, zda a jakým způsobem může vlastnictví půdy vyvolávat konflikty ve vztazích jednotlivých náboženských skupin. V této souvislosti nebude zkoumáno jen vlastnictví samotné, ale také způsoby, jakým tato společenství půdu získávala a získávají a jak se svým majetkem nakládají. Výzkumné otázky, na něž se bude snažit tento text odpovědět, jsou následující:

Ovlivňuje současné uspořádání majetkových práv, v oblasti držby pozemků, soužití náboženských a etnických skupin v Izraeli?

Má expanzivní územní politika židovského státu vliv na změnu arabského nacionálního akcentu směrem ke zvýšení religiozity palestinského obyvatelstva?

Má také dosud odkládaná ratifikace smlouvy mezi Izraelem a Svatým stolcem, a s ní spojené územně-právní otázky, konfliktní potenciál při tvorbě mezikonfesionálních vztahů?

⁵ V kapitolách 4 a 5 je popsán vývoj vztahů ruské vlády a Tatarů a ruské vlády a Čečenců. Ačkoliv měly oba národy stejné aspirace, skončil ten čečenský válkou, zatímco problém Tatarstánu byl vyřešen u jednacího stolu. Ukázalo se, že v centru tohoto sporu nebyla identita Tatarů ale ekonomické faktory. Toto spolu s nízkým demografickým zastoupením Tatarů na sporném území vedlo k uzavření dohody. Na druhé straně Čečenci viděli Rusko jako nelegitimní imperiální mocnost ohrožující samu holou existenci národa a proto pro ně žádná dohoda nebyla řešením. (Toft 2010: 45 - 86)

2. Metodologie

Tato práce je pojata jako případová studie analýzy právně-administrativního prostředí v oblasti nakládání s půdou a vlivu, který má půdní politika státu Izrael na vztahy sociálních a náboženských skupin. Proto bude mojí snahou podrobit analýze co nejvíce dostupných dat, jejichž syntézou by mělo být možné dosáhnout odpovědi na výzkumné otázky. Analýze budou proto podrobeny pozemkové vlastnické poměry v Osmanské říši, obecně v mandátní Palestině a následně i podmínky, které ovlivňovaly a nadále ovlivňují v jednotlivých společenstvích výkon pozemkových majetkových práv. Pro získání představy o současném stavu budou analýze podrobeny i vybrané zákony státu Izrael vztahující se ke zkoumané problematice. Syntézu získaných dat následně využiji k zodpovězení výzkumných otázek v závěru práce. Analýze budou také podrobeny jak primární, tak sekundární dokumenty, kdy primárními jsou myšleny ty oficiální, kterými jsou např. zákonné úpravy, tiskové zprávy, rezoluce nebo studie zainteresovaných subjektů a dále novinové články z mediálních a zpravodajských zdrojů. Sekundárními dokumenty pak budou monografie, sborníky zabývající se daným tématem, popřípadě specializovaná periodika věnující se zkoumané oblasti.

„Jakkoli neplodná a neužitečná země má svoji cenu pro toho, kdo ji nazývá svou vlastní.“ (Toft 2003: 1) Ve své knize Geografie etnického násilí rozvíjí Monica D. Toft teorii o dvou protikladných důvodech teritoriálních konfliktů. Staví proti sobě materiálně a nemateriálně založené přístupy. Materiálně orientovanými přístupy jsou zde míněny hlavně konflikty vedené z důvodu snahy o získání kontroly nad nerostnými zdroji, o získání geopolitických výhod v podobě přístupu k moři a obchodním sítím a podobně. Proti materiálně motivovaným konfliktům pak stojí konflikty vznikající z často na první pohled zcela iracionálních důvodů, jakými jsou například odvěká nenávisť, která je po generace předávána mezi příslušníky daného etnika. Odvěká nenávisť přitom nemusí znamenat staletí trvající. Jen pro ilustraci - Bosňák, označení pro bosenského muslima, jímž byl odlišen od bosenských Srbů a bosenských Chorvatů, je termín vzniklý v druhé

polovině šedesátých let a přesto se stal zdrojem vzájemné „odvěké“ nenávisti. V Palestině tuto odvěkou nenávist odstartovaly imigrační vlny z počátku 20. století.

Dalším nemateriálním motivem konfliktu je podle této teorie bezpečnostní dilema, jehož hnací silou je obyčejný strach (Toft 2003: 8). Obecně se termín bezpečnostní dilema používá při popisu chování dvou státních aktérů v mezinárodních vztazích, podnikajících kroky, které druhá strana vyhodnotí jako ohrožující vlastní bezpečnost. Akce na posílení vlastní bezpečnosti této druhé strany podnítl stejně motivovanou reakci první strany. Výsledkem takové stále se násobící akce a reakce může být válečný konflikt, který ani jedna ze stran nechtěla a ani neplánovala.

V případě této práce se jedná o dilema mezi centrální mocí obávající se dezintegrace státu a etnicky a nábožensky více méně homogenní minority žijící na omezeném území v blízkosti hranic sousedícího, podobně demograficky složeného, státu. Co z tohoto konfliktu činí typ konfliktu pojednaný v teoretické autorčině studii je skutečnost, že územně, nábožensky i etnicky homogenizovaná komunita nemá proklamovaný zájem o připojení k sousednímu státu. Jestliže tedy stát podniká kroky, které nemají vojenský nebo obecně silový charakter, vůči části svého (i když dle mezinárodních konvencí okupovaného) území, na kterém sídlí etnicky a religiózně odlišná skupina obyvatelstva, mohou tyto kroky, ačkoliv nezpůsobují přímé ohrožení tohoto etnika, u něj vyvolat strach. Pokud bude účelně přiživován místními sociálními i náboženskými elitami může tento strach přerůst v nenávist a s ní spojené odhodlání vyvolat mezietnický konflikt i s rizikem vlastní záhuby. Skutečnost, že obyvatelstvo Západního břehu i Pásmu Gazy ve své podstatě nemá možnost odtud vycestovat, šíření strachu a nenávisti jen přispívá. Snaha izraelské vlády o konstrukci státu, který je ve svých hranicích obhajitelný, je vedena takto motivovanou obavou. Na druhé straně strach palestinských Arabů z vlastního osudu uvnitř židovského státu je také zcela pochopitelný.

Izrael postupuje s osídlováním Západního břehu ve snaze dosáhnout statusu quo, který už nebude možné zvrátit. Za tím účelem vydává zákony, které jeho aktivitu vsazují do právního rámce státu, i když se tak děje

i retrospektivně. Příslušníci militantních palestinských jednotek⁶ se vedle bombových útoků uchýlovali a nadále uchylují k sebevražedným atentátům na civilní i vojenské cíle a (jak se tomu děje právě teď) k ozbrojeným útokům přímo v ulicích izraelských měst. Izraelský stát na sebevražedné útoky zareagoval stavbou bariéry, která ale necitlivě zasáhla nejen majetek palestinských Arabů, ale také katolické církve, čímž byla do konfliktu vtažena i, do té doby stranou stojící, třetí strana.

Náboženský podtext konfliktu spočívá v lokaci některých posvátných míst, která se v některých případech nacházejí v místech s dominantní příslušností k odlišnému náboženství⁷. Správa těchto míst je tak někdy prováděna příslušníky odlišných náboženství. Nedělitelností takových lokalit se zabývá Ron Hassner v teoretické studii *To Halve and to Hold*⁸ (Hassner 2003: 1 - 33), v níž rozebírá případy nábožensky motivovaného násilí způsobeného sporem o posvátná místa. V politické vědě platily podle autora jen dva pohledy na takové konflikty. Jeden, hobbesovský, který takový konflikt považoval za běžný teritoriální konflikt, a druhý, huntingtonský, který tyto spory viděl jako produkty náboženských sil mimo vliv politických aktérů. Hassner se pokusil určit podmínky, jejichž naplněním se z teritoriálního stává spor o posvátná a proto nedělitelná místa. Taková jsou podle autora místa, která splňují čtyři kritéria. V první řadě je to historická náhoda, která zapříčinila konkurenční nárok dvou odlišných náboženských uskupení na dané teritorium. Dále jsou to jasně definované hranice, se kterými nelze manipulovat. Třetím kritériem je monolitická soudržnost prostoru a tím daná nemožnost jeho rozdělení. A na závěr, jedná se o jedinečnou lokalitu, v níž se zhmotňují náboženské ideály i božská přítomnost a kterou tedy nelze hmotně ani duchovně nahradit.

Na příkladech nábožensky motivovaného násilí autor následně ověřuje, zda mohou být tato kritéria směrodatná. Spory o religiózně významná místa jsou podle něj v mnoha případech jádrem dlouhotrvajících konfliktů účinně blokujícím jakékoliv pokusy o nalezení mírového řešení

⁶ Vojenská část hnutí Hamás, Palestinský islámský džihád a v minulosti např. Černé září.

⁷ Jeskyně Machpela s hrobkami židovských praotců Abraháma, Izáka a Jákoba je v Hebronu, Josefova hrobka je v Nábulusu, v obou případech se jedná o arabská města. Mešita al-Aksá je na chrámovém pahorku, který stojí v Jeruzalémě, městě s populační dominancí Židů.

⁸ In: SECURITY STUDIES 12, No. 4 (summer 2003), str. 1 – 33.

(Hassner 2003: 5)⁹. Pokud některá ze shora uvedených složek daného sporu chybí, stává se z konfliktu o posvátný prostor běžný konflikt teritoriální.

Flexibilní definice hranic a nekonečná dělitelnost území nabízí totiž řadu možností k vyřešení takového sporu. Pokud by historie nevytvořila konkurenci popřípadě překrývání posvátných míst byla by nedělitelnost takových míst velmi diskutabilní záležitostí. V případě, že by se tato území překrývala, ale měla flexibilní hranice, byla by jejich nedělitelnost překonána změnami v rozměrech takového místa. V případě neměnných hranic a překrývajících se nároků se mohou dělená území vyměnit a tím předejít sporům o nedělitelné. Jestliže jsou ale přítomny všechny čtyři faktory zároveň, v kombinaci s projevenou snahou o politickou kontrolu vzniká velmi výbušná směs (Hassner 2003: 24).

Vzhledem k faktu, že v Izraeli jsou rozmístěna posvátná místa tří monoteistických náboženství, zdá se mi vhodné využití této studie pro doplnění teoretického rámce předkládané práce více než vhodné.

⁹ Autor při té příležitosti zmiňuje Severní Irsko, srbsko-bosenskou válku, zničení svatyně na Srí lance tamilskými separatisty a smrt několika stovek šíitských poutníků při teroristických útocích v Mekce a samozřejmě problém Jeruzaléma.

3. Historický přístup k vlastnictví

Pro získání uceleného přehledu a pro uvedení do zkoumané problematiky se zdá vhodné nastínit historický vývoj teritoria, tak jak ho lze podle dostupných informací rekonstruovat.

V předřímských dobách byly v oblasti Blízkého východu způsoby nakládání s půdou dány místními tradicemi a zvyky předků předávanými z generace na generaci ústní formou. S příchodem Římanů sem byl přenesen právní řád říše, který obecně ponechával podmaněným národům určitý stupeň svobody jen v náboženské oblasti. Život lidí a jejich vzájemné vztahy v civilních záležitostech byl „řízen“ římským právem. Stejně tomu bylo i s pravidly pro nabývání, pozbývání a případné obchodování či pronajímání pozemků. Podle platného právního řádu neměla provinční půda soukromé majitele, protože patřila římskému státu jako tzv. veřejné pozemky. Jediným způsobem správy pozemků tak byl nájem, za stanovený poplatek poskytovaný pouze římským občanům. Římské právo zde platilo i po rozpadu říše na její západní a východní část, jejíž součástí byla i Palestina.

V 7. století v souvislosti s arabskou expanzí byly do oblasti přineseny i zvykové prvky jejich světa a pozdně antické uspořádání státu a společnosti tím vzalo definitivně za své. Vývoj v oblasti pozemkových práv byl tak nadále v Palestině dán obecně platnými zvykovými právy Arabů a právem šarí‘a, které platilo na všech už Araby ovládnutých územích. Zde je třeba zmínit určitá podobnost s římským právem, neboť území dobytá islámským státem se stala z pohledu islámského práva vlastnictvím ummy¹⁰. To ale nijak nebránilo tomu, aby užítky plynoucí z jejího obdělávání dál patřily tomu, kdo na ní hospodařil. Původní neislámští držitelé půdy byli pouze povinni platit příslušnou daň – charág, která se stala významným zdrojem příjmů nového státu. Etnickým Arabům majícím statut privilegované vrstvy bylo dokonce v počátcích expanze, ze strany vládnoucí moci, upíráno právo se na dobytých územích usazovat.

¹⁰ Umma – politické společenství, obec věřících, tedy všech muslimů. Takové arabské státy, kde převažuje arabské obyvatelstvo, jehož převažujícím náboženstvím je islám.

V období vlády dynastie sunnitských Umajjovců vládnoucích z Damašku se významnými institucemi v oblasti nakládání s půdou stávají tzv. waqfy¹¹, nemovitosti, které samy o sobě nebo svými výtěžky mají sloužit dobročinnému účelu. Po Umajjovcích se stala vládcem chalífátu šíitská dynastie Abbásovců, která přenesla sídlo chalífy do Bagdádu. Tento státní útvar zanikl roku 1258 po nájezdech mongolských vojsk. Dalšími vládci oblasti se poté stali mamlúčtí¹² sultánové sídlící v Egyptě.

V 16. století se hegemony islámského světa stávají osmanští Turkové, kteří zavádějí do oblasti držení půdy systém nájmu sloužících centru k udržení kontroly nad dobytým územím. Pod tureckou nadvládou, o níž bude pojednáno v jedné z následujících kapitol, pak zůstane zkoumaná oblast až do konce 1. světové války. Podrobnějšímu popisu období osmanské vlády bude věnována čtvrtá kapitola.

Po celé období islámské správy, vyjma historicky krátké epizody křižáckého království, platilo tedy v Palestině v oblasti nakládání s půdou islámské právo šarí'a.

3. 1. Vlastnictví v náboženském právu – výklad pojmů

Pro lepší pochopení některých souvislostí se zdá být vhodné zařadit do práce výklad některých pojmů. Část zde použitých termínů je samozřejmě notoricky známá a není tedy nutné se o ní zmiňovat. Zaměřím se proto na ty, u nichž by mohl nezainteresovaný čtenář znejistit. Vzhledem ke skutečnosti, že se ve své práci zabývám okolnostmi nabývání a držení půdy, domnívám se, že je potřebné objasnit termíny držba, popřípadě vydržení.

Držbou, která je, dle římského práva, vztahem subjektu a objektu, se rozumí faktická vláda nad věcí, kterou držitel ovládá a má vůli být jejím vlastníkem (srov. Kincl, Urfus 1990: 208). Jedná se o úplné panství nad věcí a nejběžněji je odvozeno od předchozího vlastníka, tj. nákupem nebo převzetím, popřípadě ve formě dědictví. Na této predikci staví Izrael, který

¹¹ Jedná se o movitý i nemovitý majetek, z velké části půdní fond, který je spravován náboženskou institucí a zasvěcen zbožným účelům a činností podporujícím rozvoj islámu. Je to ekonomicky umrtvený, nezczizitelný a nezdanitelný majetek. (Pavlinová, Horyna 2003: 648)

¹² Mamlúkové byli původně nearabskými příslušníky elitních vojenských jednotek.

pozemky získávané na úkor nepřítomných vlastníků získává právě odkupem či převzetím v souladu s vlastním právním řádem. Podrobněji bude tento postup pojednán v následujících kapitolách.

V případě vydržení se jedná o právní institut římského práva, kdy vlastnické právo vzniká jako nové a nikoli odvozené od předchozího vlastníka. Požadavky mnoha palestinských Arabů se opírají právě o tento nárok, na základě tvrzení o generace trvajícím usídlení a obdělávání půdy, i když listinné důkazy potvrzující jejich právo na vlastnictví řady pozemků z velké části už neexistují nebo neexistovaly vůbec.

Další termín, s nímž se v práci budeme setkávat, je šarí'a. Jedná se o systém islámského, převážně náboženského práva, který primárně řešil otázky spjaté se životem pravověrného muslima a dával mu podrobný návod, jak žít v souladu s koránem. Teprve s expanzí islámu v 7. století vzniklo s potřebou regulace dalších odvětví života společnosti nové právní odvětví regulující vztahy člověka k člověku a jedince ke společnosti. Klasický islám chápe šarí'u jako jednotu koránu, tradice a právní vědy (Pavlincová, Horyna 2003: 632).

Stejně jako byl a je běžný život zbožného muslima usměrňován šarí'ou, je život religiózně založeného Žida spjat s halachou¹³. Život starověkých Židů v Izraeli byl v první řadě řízen Božím zákonem, jehož rozšířená ústní i písemná podoba se nazývá tóra. Na rozdíl od koránu byla tóra průběžně doplňována, na základě potřeb společnosti, výkladem některých svých částí. V současné izraelské společnosti jsou největšími propagátory nahrazení sekulárního právního řádu tímto systémem práva ultraortodoxní židé zvaní charedim.

3. 1. 1. Judaismus

Judaismus je nejstarší z monoteistických náboženství, která jsou dnes zastoupena na území státu Izrael. Podobně jako islám se judaismus opírá

¹³ Halacha -(hebrejsky chození, kráčení), pojem zahrnující celý nábožensko-právní systém judaismu, v němž jsou obsaženy příkazy a zákazy, písemné a ústní tradice tóry. Zahrnuje jak náboženské – isura, tak světské právo – mamona. Výhradně halachou se řídí příslušníci ultraortodoxních, ortodoxních obcí a pouze do jisté míry i konzervativní a neoortodoxní judaismus.

především o náboženské právo a dodržování jeho příkazů. Identita judaismu byla a je budována příslušností k lidu Izraele (Pavlincová, Horyna 2003: 115). S vlastnickými právy k pozemkům se judaismus jako takový ve své pohnuté historii vyrovnával různě. Od striktně individuálního vlastnictví v době následující po příchodu Židů na území dnešního Izraele¹⁴, kdy nesmělo docházet k jakékoliv manipulaci s těmito právy, až k dnešní podobě, kdy vlastníkem veškeré půdy v Izraeli je pouze stát nebo s ním propojené organizace a nadace¹⁵.

Náboženský a právní systém judaismu se tedy nazývá halacha. Aspekty židovského práva relevantními pro majetkové otázky se zabývá jedna ze čtyř částí kompilace halachy sepsaná rabínem Jacobem Ben Asherem pod názvem Choshen Mispat¹⁶. K otázce držby půdy se zde píše: „*Pouhé držení nebylo dostačující k vytvoření vlastnického práva k nemovitosti. Předpoklad byl, že nemovitost je stále v držení svého majitele, dokud nebylo doloženo, že ji prodal nebo daroval. Protože však muži nejsou opatrní v zachování listinných důkazů pro více než tři roky (BB 29a)*¹⁷, rabíni nařídili, že nepřerušené držení po dobu tří po sobě jdoucích let bylo dostačující k prokázání nároku na nemovitost (BB 28a, 36b). Pokud vlastník řekl, že si pozemek přivlastnil jen proto, že nikdo jiný nevznesl nárok, bylo takové držení, i mnoho let trvající, bez právní hodnoty (BB 29a, 38b).

¹⁴ Přibližně od 10. do 7. století před naším letopočtem, kdy v oblasti existovala židovská království, platila absolutní nezczizitelnost půdy. Jednotlivé rodiny vlastnily půdu podle dávného rozdělení provazci a nemohly se jí vzdát. Pod přísnými tresty bylo zakázáno pohnout s hraničními kameny nebo spojovat pole s polem. Zczizování půdy bylo dovoleno pouze na čas, vždy platilo předkupní právo původního majitele a jeho dědiců a zásada zákonného navrácení do jeho vlastnictví v milostivém létě (tj. každý padesátý rok). Platilo tedy nepsané zvykové právo předávané z generace na generaci ústním podáním a ustálenou praxí. Jeho platnost byla opřena pouze o autoritu otců a praotců, kteří se jím „odnepaměti“ řídili. Jedinec byl při nakládání s majetkem odpovědný pouze své rodině a kmeni, jehož byla jeho rodina součástí. (Tretera, J. Právní dějiny starověkého Izraele, dostupné na <http://spcp.prf.cuni.cz/vyuka/izrael.htm>)

¹⁵ Židovský národní fond JNF (hebr. Keren kajeme tle-Jisra'el), založený roku 1901 za účelem výkupu půdy v Palestině.

Rozvojový úřad Development authority ovládá území, které bylo konfiskováno Arabům na základě zákona O opuštěném majetku the Absentee Land Law 1950 a the Land Acquisition (Purchase) Law 1953.

Izraelská pozemková správa ILA (Israel Land Authority) zodpovědná za 93 procent území Izraele ovládá majetek obou předchozích.

¹⁶ <http://www.jewishencyclopedia.com/articles/7412-hazakah>

¹⁷ BB Baba Batra – „Poslední Brána“, třetí část traktátu pojednávajícím o právech jedinců konat nebo vlastnit a také o způsobech jak v neoprávněném konání a vlastnictví účinně bránit. Jedná se o část Babylónského Talmudu.

Osoby, které nemohou získat majetek vydržením, jsou: ... správce; ochránce opatrovatele majetku; lupič... V žádném případě nelze projevit nárok na držbu pozemku, který jeho majitel opustil útekem v obavě o svůj život, stejně tak nelze nárokovat majetek patřící synagoze, nebo veřejné charitativní instituci (BB 42a).“

Z předchozích citací je tedy zřejmé, že ochrana vlastnických práv majitele v židovské společnosti byla dostatečně ošetřena. Vztahy této majoritní společnosti s ostatními náboženskými entitami, sdílejícími společný prostor, zažívají od vzniku státu Izrael různé tenze v důsledku poměrně neortodoxního způsobu výkladu výše citovaných pasáží halachy ze strany izraelského establishmentu. O tom ale v jiné části této práce.

3. 1. 2. Křesťanství

Psát o křesťanství v souvislosti s majetkoprávními vztahy náboženských společenství na území dnešního Izraele se zdá být nedůležité. Procentuální zastoupení z celkového počtu obyvatelstva se pohybuje lehce nad dvěma procenty¹⁸. Přesto je ale potřeba brát toto společenství v potaz už pro jeho tisíciletou nepřerušenu přítomnost v oblasti. Křesťanství je v Izraeli zastoupeno řadou církví ortodoxního, katolického, popřípadě protestantského charakteru. Každá z těchto církví se řídí vlastním kodexem s respektem k právnímu řádu státu Izrael. Všechny se při případném nakládání s nemovitým majetkem řídí v první řadě vlastními interními předpisy. V případě katolické církve se jedná o V. knihu kodexu kanonického práva pojednávající o správě církevního majetku. Tzv. kanonické právo je na úrovni místních právních úprav postaveno jen v případech přesně specifikovaných v mezistátní smlouvě podepsané a ratifikované Svatým stolcem a daným státem (tj. tzv. konkordátem).

Tento historický rozdíl ve vztahu k muslimskému a židovskému právu je dán historickým faktem, kdy se křesťanství stalo státním náboženstvím římské říše dlouho poté, co vešel v platnost civilní právní řád¹⁹. Je tedy

¹⁸ Ročenka centrálního statistického úřadu Izrael in figures 2014

¹⁹ Na přelomu 4. a 5. století za vlády císaře Theodosia, kdy bylo ustaveno oficiálně jako státní náboženství říše.

zřejmé, že v křesťanské tradici byla vždy, na rozdíl od judaismu a islámu, oddělena sféra světská od té duchovní nebo chcete-li náboženské. Proto nelze v případě křesťanství psát o specifické právní úpravě vlastnictví, protože úprava daná kanonickým právem platí vždy a pouze pro majetek vlastněný danou církví a to v případě, kdy je církev daným státem uznána a respektována. Ve vztahu k vnější společnosti se pak každá církev řídí právním řádem té země, v níž působí.

3. 1. 3. Islám

Islám je vývojově třetí monoteistické náboženství Předního východu. Svatou knihou tohoto náboženství je Korán (al – Kur’án al – karím), který nelze, stejně jako Tóru či Nový zákon, jako celek považovat v žádném případě za právní dokument, neboť právními otázkami, se zde zabývá méně než jedna desetina z téměř 6200 veršů (Potměšil 2012: 59).

V období před zjevením Koránu proroku Mohamedovi platilo v oblasti jeho původu nepsané primitivní zvykové právo. V tomto pojetí práva byl jedinec odpovědný pouze svému kmeni. Teprve s přijetím Koránu jako návodu pro život muslima, se na první místo každého věřícího dostává Bůh a odpovědnost k němu. Podle islámské víry mělo seslání Koránu tři období: první mekkánské, druhé medínské a třetí zvané druhé mekkánské (Pavlincová, Horyna 2003: 582). Základy právní úpravy nakládání s půdou byly pravděpodobně položeny v zemědělské Medíně (Potměšil 2012: 33).

V období islámské expanze, za vlády chalífy Umara (634 – 644 n. l.) byla, z důvodu rozrůstající se říše, provedena první administrativní opatření nutná pro zajištění jejího chodu. Soubor právních norem vzniklý v tomto období se nazývá šarí’a (stezka, cesta). Jejím smyslem bylo zahrnout veškeré podrobnosti lidského chování, činnosti a myšlení na tomto světě do jednoho nábožensky – právního systému (Pavlincová H., Horyna B., 2003, str. 632). Majetkového práva se v šarí’i týká část zvaná mu’ámalát zabývající se obecně vztahem člověk a společnost. *„Islámské právo nedefinuje předmět vlastnictví jako hmotnou věc. Rozlišuje však věc (‘ajn) a její protiklad, nárok (dajn). Užitek z věci (manfa’a) jehož protikladem je podstata (raqaba) je zvláštní kategorií, není nahlížen jako věcné právo k věci cizí, ale jako „vlastnictví*

práva“ respektive práva na užitek z věci. Nájem a pronájem je tak např. definován jako prodej práva užívat výpěstků a přírůstků. Toto právo může být předmětem samostatných transakcí, není tedy nutně spjato s podstatou“ (Potměšil 2012: 137).

Způsoby nabývání pozemků rozlišuje i šarí'a na originární a derivativní. Originární nabytí majetku vzniká tedy obsazením pozemku bez vlastníka. Zde jako důležitý vnímá šarí'a úmysl nového vlastníka, respektive jeho očekávání. Jestliže tento pozemek po jeho získání obdělá s tím, že zde chce něco vypěstovat, pak vypěstované patří jemu. Vlastníkovi půdy patří také všechny stromy, které na jeho pozemku rostou či vyrostou.

K obsazení půdy, považované za volnou je vždy třeba souhlasu ímáma²⁰. Toto povolení vyprší v případě, kdy půda není novým vlastníkem označena a nejpozději do tří let obdělána. Získání vlastnictví prostřednictvím převedení držby je označováno za jeho derivativní nabytí. Děje se tak předáním, popřípadě převzetím držby. Tento způsob patřil a stále patří k poměrně častým. Jeho slabou stránkou je však to, že při něm vždy nedochází k převodu vlastnictví, ale jen ke změně držitele pozemku. Specifické postavení má v rámci tohoto systému zástava, kdy zpravidla bývá převedena držba a nikoli vlastnictví. K převodu vlastnictví dochází pouze v případě nesplacení dluhu. Zástavní věřitel má právo věc či pozemek prodat, pokud je dluh splatný (a nesplacený) jinak dluh existuje dokud není zcela uhrazen. (Potměšil 2012: 138). V případě prodeje nemovitosti právní řád nevyžaduje převzetí držby.

Podrobnější popis v islámu a judaismu používaných právních úprav pro nabývání, respektive pozbývání vlastnictví jsem zvolil zcela záměrně. V následujících kapitolách zabývajících se pozemkovou reformou Osmanské říše a způsoby židovského osídlování Izraele se tak, dle mého názoru, bude čtenář lépe orientovat.

²⁰ Arabsky „stojící v čele“ původně ten, který vede karavanu, v přeneseném smyslu morální vzor, ten který vede modlitbu.

4. Vývoj pozemkových vlastnických vztahů

Jak už bylo popsáno výše, byly majetkové poměry v oblasti Předního východu dány především právním systémem arabských dobyvatelů bez ohledu na to, zda se jednalo o vyznavače sunnitského nebo šíitského směru islámu. Vpád Turků do Sýrie a Palestiny na konci 12. století znamenal pro toto území především politicko-hospodářský otřes a následný úpadek. Pobřežní města sice zůstávala dál ovládána šíitskými emíry věrnými chalífovi v Káhiře, vnitrozemí však začali osídlovat, sunnitský islám vyznávající, Turci. Osmanskou se Palestina stala až roku 1516 po vítězství sultána Selima I. nad vojskem mamlúckého sultanátu²¹ nedaleko syrského Aleppa. Administrativně byla zařazena do provincie Damašek.

Za vlády Selimova předchůdce Mehmeda II. byla v základních rysech dokončena vnitřní organizace Osmanské říše. Světské právo bylo zaznamenáno v Kanunnáme²² knize zákonů, zahrnující dynastické, administrativní i soudní praktiky. Páteří Osmanské říše byla zemědělská produkce a vzhledem k nedostatku dalších zdrojů nemůže být žádným překvapením, že na státní držbě půdy a dočasném pronajímání jejích výnosů stála celá říšská vojensko-politická struktura. Půda vlastněná státem (označovaná mírí) zahrnovala dle odhadu 90 procent veškeré půdy (Inalcik 1997: 105).

Pokud byla centrální moc při síle, fungoval tento systém správně. Zhruba v polovině 16. století došlo v říši ke stagnaci hospodářství a po silných vládcích nastoupili slabší (Selim II. a Mehmed III). V tomto období se také výrazně snížil počet venkovských obyvatel Palestiny. Rolníci i s rodinami opouštěli půdu a stěhovali se dílem do vnitrozemí říše a dílem do měst na pobřeží a do Jeruzaléma. Důvodem přesunu byly nájezdy loupeživých beduínů ze Zajordánie, kterým slabá vláda nebyla schopna

²¹ Mamlúcký sultanát byl státní útvar řízený Mamlúky, kteří vládli Egyptu a Sýrii a sousedním oblastem od poloviny 13. století do začátku 16. století.

²² Kanun, arabsky Qanun, (kanun od řeckého Kanon, „pravidlo“), písemný souhrn správních předpisů v Osmanské říši, doplněných Šari'ou a některými pravomocemi sultána. Teoreticky byly vydávány předpisy v souladu s šari'ou a dávaly islámským učencům možnost zrušit nařízení, o nichž se domnívali, že jsou s šari'ou v rozporu. V praxi však tito učenci, v hierarchii říše na nižší úrovni než sultán, toto právo neuplatňovali. Dostupné na: <http://www.britannica.com/topic/kanun>.

důsledně čelit. Rolníci odcházející do měst ale po další tři roky, v souladu se šarí'ou, zůstávali právoplatnými nájemci půdy, z níž odešli.

Vzhledem k častému střídání sipáhijů²³ si tito nevytvářeli vztah ke spravovaným územím a jejich jediným cílem bylo se, pokud možno rychle, obohatit na úkor říše. I přesto, že se stát velmi bedlivě snažil si svou půdu ohlídat, docházelo k jejímu protiprávnímu přisvojování. Stávalo se tak například rozhodnutím zkorumpovaného místního soudce, kterým bylo hospodářství zadluženého rolníka přepsáno na věřitele. Dalším, poměrně častým způsobem byla ilegální přeměna území, získaného na základě nájemní smlouvy mukataa²⁴, na rodinný waqf.

Vedle státní půdy označované mírí existoval ještě typ půdy mevat, zahrnující lesy, bažiny, pouště a také neosídlený, byť obdělávatelný, typ půdy známý jako mezraa. V období růstu osmanské populace se tato půda stávala trvale osídlenou, zatímco v době úbytku obyvatelstva byly celé vesnice i s přínaležejícími pozemky opuštěny. Nájemní práva k čiftům ale zůstávala trvale zachována a byla nadále děděna, i když se majitelé těchto práv usadili natrvalo ve městech. Nevadilo ani, že toto světské pravidlo bylo v rozporu s šarí'ou, která předpokládá zánik nájemního práva u pozemku neobdělávaného déle jak tři po sobě jdoucí léta. Po začátku 19. století, kdy začíná docházet k drobení říše a k následným nepokojům v jejích okrajových provinciích se nedůsledný dohled z centra ještě zeslabil.

S ovládnutím Palestiny v letech 1831 až 1841 egyptským guvernérem Muhammadem Alím se na tomto území začali usazovat Arabové z Egypta a Arabského poloostrova. V souladu s islámským právem šarí'a stanovujícím, že nestará-li se hospodář po tři roky o svoje pozemky, mohou být tyto svěřeny do rukou jiného. Že je to naopak v rozporu s platným osmanským právním řádem, opět nikomu nevadilo. Pokud tedy původní nájemci našli nové uplatnění jinde a neprojeví už o půdu zájem, stávala se tato majetkem nových usedlíků. Pokud se tak nestalo a vrátili se po uplynutí tří let vybaveni smlouvou sepsanou dle osmanského zákoníku domů,

²³ Jako příslušník osmanského jízdního vojska byl oprávněn vybírat jako svůj plat předem stanovenou část státního příjmu z určitého území od zde hospodařících rolníků. Toto právo ale nebylo automatickým nárokem na půdu jako takovou.

²⁴ Nájemce v tomto případě nepodléhal placení žádných daní a odváděl pouze desátek. Půda takto pronajímaná se nazývala mukataalu.

docházelo mezi nimi a přistěhovanými Araby ke sporům, i když bylo území opět ovládnuto Osmanskou říší. Možnost změny vlastníka pozemku de iure bez změny faktického držitele pozemku, který právo šarí'a umožňuje²⁵, přispěl výrazně k pozdějšímu napětí mezi bývalými a novými držiteli.

Vedle přímo obdělávatelné půdy typu mezraa existovaly ještě rozsáhlá území obdělávatelná až po nákladné rekultivaci. Vzhledem k vysokým nákladům mohli o tuto půdu žádat jen příslušníci vojenských nebo náboženských elit disponující potřebnými finančními prostředky. Na základě předloženého projektu přidělil sultán území zájemci do soukromého vlastnictví - mülk²⁶. Tento sultánský úděl zvaný temlik dával vlastníkovi právo s půdou volně nakládat. Byla to právě rekultivovaná území, na nichž vznikaly první velkostatky řízené správcem místo nepřítomného majitele. I zde docházelo k častým machinacím s půdou. Temliky byly svými majiteli, v rozporu se zájmy říše, často přeměněny přímo na rodinné waqfy, jejichž smyslem bylo zajišťovat příjmy členům rodiny. Stávalo se také, že si významní vojenští hodnostáři samovolně zabrali půdu po rolnících uprchlých během dželálských²⁷ povstání, popřípadě rolníky rovnou sami vypudili a věnovali se pěstování koní a dobytka nenáročnému na pracovní sílu.

V 18. století začal stát prodávat úřady, aby zlepšil svoji finanční situaci. Tato skutečnost vedla ke zkracování funkčních období guvernérů provincií, kteří tak povětšinou neměli čas se řádně seznámit s územím, jež měli spravovat. Centrální registry aktualizované dřív v rámci pravidelných inspekcí se od počátku 17. století už neobnovovaly a nebylo možno se o ně opřít. Proto začalo na významu nabývat postavení ayanů²⁸, kteří byli schopni nově jmenovaným guvernérům tyto informace zprostředkovat. Ayané, často ne muslimové, jejichž společenský status byl dán vzdělaností, patřili většinou mezi velké vlastníky půdy nebo zastávali pozici mültezimů²⁹. Není proto divu, že se množství státní půdy dostalo do konce 18. století do rukou právě těchto místních elit. Nadměrné zdanění rolníků způsobující jejich následný

²⁵ V případě prodeje nemovitosti není zpravidla vyžadováno převzetí držby (Potměšil 2012: 138).

²⁶ Mülk (popř. milk) právo plného a výlučného nakládání s nemovitostí (tamtéž).

²⁷ Rebelie vyvolané zpravidla bývalými žoldáky odvolaných guvernérů.

²⁸ Místně významná osoba zastávající úřednický post.

²⁹ Osoba, která v dražbě získala právo na výběr veškerých daní na určitém území původně na určitou dobu. Toto právo se později s vědomím státu mohlo stát dědičným.

pád do dluhové pasti je připravilo o půdu a následně i o možnost přesídlení, neboť vytvořilo pevné pouto mezi věřitelem a rolníkem včetně jeho rodiny. V prostředí upadající úrovně soudů byla následně celá akce zlegalizována podplaceným soudcem. Tímto způsobem vznikla nová společenská skupina námezdních rolníků (fellahínů), která zcela podléhala libovůli vlastníka pozemků. Z výše uvedeného je zřejmé, že právní prostředí bylo značně nepřehledné a slabost z centra bránila zásadní změně tohoto systému.

4. 1. Pozemková reforma Osmanské říše

Reformy zahájené sultánem Abdulmecidem roku 1839 znamenaly definitivní rozchod říše s tímto systémem nájmu. První část reform zaměřených na reorganizaci státní správy probíhající v letech 1839 až 1856, byla zahájena Gülhanským vznešeným dekretem (Gülhane Hatt-i Şerifi) vydaným roku 1839. Dalším významným počinem bylo vydání Imperiálního dekretu (Hatt-i Hümayun) roku 1856³⁰. Tyto dekrety zaručovaly rovnoprávnost všech sultánových poddaných, a to bez ohledu na náboženské vyznání.

Zahájená reforma znamenala významný zásah do osmanského práva, dosud v mnoha ohledech založeného na právu šarí'a, kterému nadále zůstala vyhrazena jen oblast práva rodinného a dědického. Společně se systémem daňových a jiných obchodních výhod pro menšiny vedly tyto změny k nebývalému rozmachu ekonomické aktivity národnostních a náboženských minorit. Přijetí Pozemkového zákona³¹ roku 1858 spolu se zlepšenou bezpečnostní situací na venkově přineslo rozvoj soukromého vlastnictví půdy a s tím spojený nárůst zemědělské produkce. Růst populace, a s ním spojená migrace, vedl k poklesu významu kmenového společenského uspořádání. Další součástí reformy byl také nový zákon o provinční reformě zavádějící od roku 1864 zcela hierarchický systém provinční správy. Novým pilířem státní správy se tak stává nový regionální celek zvaný vilajet.

³⁰ Dostupné na: <http://www.britannica.com/place/Ottoman-Empire/The-empire-from-1807-to-1920#toc44402>

³¹ Originální název Arazi Kanunnamesi přijatý roku 1274 islámského kalendáře.

Reforma státní správy nemohla nezasáhnout pozitivně také Palestinu, kterou reforma zařadila do vilájetu Bejrút. Skutečnost, že byla cizincům dána možnost nakupovat půdu, zde vedla k nárůstu počtu nově založených osad francouzské, ruské a německé provenience zakládaných zapálenějšími příslušníky různých křesťanských denominací. Pro záměr této práce se pak jako zdaleka nejdůležitější jeví zakládání židovských usedlostí jako předzvěsti pozdějších snah sionistů o vytvoření židovského národního domova v Palestině.

Přes počáteční obecně pozitivní přínos pro obyvatele Palestiny chápali místní světské, a především náboženské, elity reformu jako ústupek nevěřícím a zradu islámského statutu říše. Aplikace reformních zákonů tak zde byla prováděna zdlouhavě a neochotně. Umožňovala to vzdálenost Istanbulu a především jeho zaneprázdněnost vývojem na evropském kontinentě³².

Pro domácí obyvatelstvo přinesl pozemkový zákon obnovu přímé daňové povinnosti formovou povinné registrace. Při takové registraci pak rolník obdržel oprávnění k legální držbě státní půdy (miri). Oproti původní formě pronájmu tapu byla faktická práva držitele oprávnění rozšířena tak, že se prakticky rovnala vlastnickému právu (Martykánová 2002: 278). Za nejdůležitější část tohoto zákona lze považovat možnost požádat si o přidělení oprávnění i pro ty, kteří na státní půdě dosud hospodařili protiprávně. Nárok byl tedy přiznán i tomu, kdo si předtím ilegálně zabral a obdělával do té doby neobdělanou půdu alespoň po dobu deseti let. To výrazně zvýhodnilo aghy³³, kteří žili i s rodinami v Bejrútu, Damašku a v menší míře pak v Jeruzalémě či v přímořské Jaffě. Zákon jim umožnil znovu pronajmout půdu jejím bývalým legálním zájemcům, kteří se neregistrovali, znovu a za horších podmínek. Zákon totiž nestanovil žádné nároky, které by mohl mít případný nájemce vůči vlastníkovi. Ze svobodných hospodářů se tak obratem stali námezdní dělníci fellahínové. Jejich povědomí o bývalých právech posilovalo napětí, které nový systém způsobil. Bylo také

³² Prohraná válka s Ruskem roku 1878 mající za důsledek osamostatnění Rumunska, Černé hory a Srbska a nutnost udělení autonomie Bulharsku.

³³ Aghové - název pro velké vlastníky pozemků v Osmanské říši.

živnou půdou pro projevy nespokojenosti ze strany světských a duchovních elit.

Dopad zákona se lišil v závislosti na regionu i dosažené úrovni vzdělání. Vzdělanějším rolníkům, především příslušníkům židovské komunity či arabským křesťanům, kteří situaci využili a svou půdu si zaregistrovali, přinesl zákon prospěch. Trochu jiným způsobem pak zákon přinesl prospěch kmenovým vůdcům. Tito šejchové si půdu kmene jednoduše registrovali na své jméno a stávali se tak ze zákona jedinými vlastníky. Vesnická společenství v Palestině zase prováděla registraci své obhospodařované půdy na vybraného jedince. Ten se tak *de iure* stával majitelem pozemků, na nichž se vesnice nacházela, včetně všech sadů a polí. Důvodem tohoto jednání byl odpor k povinné vojenské službě pro všechny registrované majitele půdy, a dále všeobecně rozšířená neochota platit daně a s tím spojená snaha se vyhnout jejich placení.

Rozsáhlá negramotnost venkovského obyvatelstva a nekontrolovaný proces registrace vedly k různým podvodům a machinacím. Rozsáhlé pozemky si tak na své jméno registrovali i místní osmanští správci či různí obchodníci, kteří často na daném území vůbec nežili. Je tedy zřejmé, pokud jde o držbu půdy, zanechala Osmanská říše státům, jež vznikly na jejím území po 1. světové válce značně problematické dědictví.

4. 2. Židovské osídlování

Jednou z příčin teritoriálního konfliktu je imigrace, která má zásadní vliv, je-li dostatečně rozsáhlá, na demografický obraz oblasti. Pokud je prováděna bez ohledu na místní obyvatelstvo vyvolává u něj oprávněný strach. Dalším faktorem podněcujícím případný konflikt je národnostní či etnická homogenita imigrantů. Pokud se jedná o imigraci z chudších oblastí do bohatších, jsou tyto zpravidla schopné takovou imigraci vstřebat a může být pro ně i obohacením. Děje-li se tak opačně, tedy příchozí jsou zjevně lépe situovaní a organizovaní, probouzí to v chudších usedlících opět oprávněný strach. Jedná-li se navíc o odlišné etnikum s vlastní silnou ideologií navíc stmelené nábožensky, vyvolává jeho příchod u původního obyvatelstva strach

ze ztráty vlastní identity. Až potud by se mohlo jednat o klasický materiálně (jde o území) motivovaný konflikt, i když zpočátku nebyl veden vojenskými prostředky. Náboženským elementem tohoto konfliktu se v budoucnu staly spory (domnělé, skutečné či uměle vyvolané) o správu, ovládnutí a přístup na místa posvátná oběma stranám konfliktu. Proto si myslím, že je důležité se seznámit, alespoň rámcově, se způsoby, jakými došlo v poměrně krátkém časovém úseku k přesunu takového množství lidí, kteří změnili a stále mění demografický ráz krajiny.

Jak bylo uvedeno v předcházející kapitole, reforma provedená na základě Pozemkového zákona z roku 1858 umožnila cizincům nákup pozemků v Osmanské říši. V roce 1881 došlo v Rusku k sérii protizidovských pogromů³⁴ mající za následek rozsáhlou emigraci. Menší část z těchto uprchlíků čítající 25 až 30 tisíc lidí se rozhodla usadit na území Palestiny³⁵, neboť to považovali za politické, národní a duchovní znovuzkříšení židovského národa v jeho prapůvodní domovině. První nákupy pozemků nevzbuzovaly nevěli místních obyvatel z prostého důvodu, že byly realizovány hlavně v řídko osídlených oblastech podél moře a v zasolených planinách údolí Jezreel (Porath 1977: 80). Pro Židovské kolonizační sdružení³⁶, organizaci založenou filantropem baronem Mauricem de Hirschem³⁷ v roce 1891, které se na tomto osídlování podílelo, nebyla Palestina právě prioritou³⁸. Jeho aktivity směřovaly povětšinou do Brazílie a Argentiny. Prozatímní nízká atraktivita Palestiny byla dána i projevy nespokojenosti s židovskou imigrací po roce 1882, které vyústily v sepsání petice proti přistěhovalectví. Rozhodující bylo nařízení osmanské vlády, reagující na tuto petici, o zákazu prodeje půdy Židům, vydané v roce 1892, které se týkalo i Židů, kteří měli státní občanství říše (Murat 2002).

³⁴ Z ruského gromit' (pustošit, drtit), rasové nepokoje zaměřené proti Židům.

³⁵ Dostupné na: http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Immigration/First_Aliyah.html

³⁶ Chevrat Hitjašvut Jehudim (Jewish colonization Association) zkratka ICA nebo JCA organizace podporující koncem 19. a v první polovině 20. století zakládání židovských zemědělských osad především mimo Evropu.

³⁷ Baron Maurice de Hirsch, plným jménem Moritz svobodný pán von Hirsch auf Gereuth, 1831 – 1896 byl německožidovský bankéř, filantrop a významný sponzor židovských osídlovacích a vzdělávacích aktivit v 19. století.

³⁸ Palestina jako domovina Židů nebyla na prvním místě ani v představách sionistických elit. Mecenáši Rothschild a Hirsch tuto možnost zprvu odsuzovali jako naprosto nereálnou.

V této fázi je možné identifikovat počátek nemateriálně motivovaného konfliktu, jak ho ve své práci popisuje Monica D. Toft³⁹. Pro arabské etnikum nebyly počty Židů důvodem k obavám, ale příchod nových způsobů a praktik, s jejich příchodem spojených, byly vnímány jako ohrožující status quo. Nebylo ani nutné, aby se jednalo o obecné obavy, stačilo jen, že situaci tak chápali, nebo chtěli chápat, právě místní elity. Nábožensky konfliktní postoj pak do celé věci vnášelo tvrzení islámských duchovních, že prodej osmanské půdy je zradou islámu, neboť veškerá půda přece patří společenství věřících (rozuměj muslimům) a je tedy nedělitelná.

Myšlenku vlastního státu Židů otevřeně formuloval až v roce 1896 rakousko-uherský novinář židovského původu Theodor Herzl⁴⁰. Téhož roku vydal knihu *Židovský stát*⁴¹, v níž svoji myšlenku prezentoval. Jeho další aktivitou bylo svolání 1. sionistického kongresu roku 1897 do Basileje. Zde ještě byla jako možná místa židovského usídlení diskutována Uganda v Africe, nebo neobydlená území v Argentině, kam především směřovalo přesídlení JCA. Okolnosti se rapidně změnily roku 1899, kdy pod správu JCA přešlo 12 židovských vesnic vlastněných a provozovaných baronem de Rothschildem⁴². Baron v Palestině vykoupil celkem 500 000 dunamů⁴³ půdy a přispěl tak k výstavbě dalších zhruba 50 vesnic.

V roce 1901 byl na 5. sionistickém kongresu založen Židovský národní fond⁴⁴. V jeho programovém prohlášení bylo uvedeno: „*Židovský národní fond bude věčným vlastnictvím židovského národa. Jeho prostředky budou používány výhradně k opatrování půdy v Palestině a Sýrii.*“ (Gilbert

³⁹ Ačkoliv roztroušené obyvatelstvo ještě nepociťovalo z nových přistěhovalců strach, byly to místní světské a duchovní elity, které se jeho vyvolávání záměrně věnovaly. Monica D. Toft popisuje tento jev jako třetí příčinu nemateriálního konfliktu, která spočívá v manipulaci elit s obyvatelstvem.

⁴⁰ Rodným jménem Binjamin Ze'ev Herzl (1860-1904).

⁴¹ *Der Judenstaat: Versuch einer modernen Lösung der Judenfrage.* 1896, Wien, M. Breitenstein's Verlag-buchhandlung

⁴² Edmond James de Rothschild (1845 – 1934) byl francouzsko-židovský podnikatel, šlechtic a později podporovatel židovského osídlování tehdejší turecké Palestiny.

⁴³ Dunam (nebo dönüm, dunum, donum) je jednotka pro plošný obsah, užívaná v bývalé Osmanské říši a na území Britského mandátu Palestina do roku 1928 (dunam = 919,3 m²). Jednotka byla definována jako „čtyřicet standardních kroků na délku a na šířku“, což je značně odlišné místo od místa. V Izraeli, Jordánsku, Libanonu a Turecku je jeden dunam 1000 m². (Mandated landscape: British imperial rule in Palestine, 1929-1948. London. Routledge, 2006.).

⁴⁴ Židovský národní fond (hebrejsky Keren kajemet le-Jisra'el KKL; anglicky Jewish National Fund JNF je fond založený 10. 1. 1901 jako nezisková společnost vlastněná Světovou sionistickou organizací.

2002: 36). Jakmile sionistické organizace dospěly ke shodě v představě, kde by měla být obnovena židovská domovina, stalo se dalším cílem zajištění zdrojů k financování těchto snah. K shora uvedeným podporovatelům se přidávali majetní a vlivní Židé z carského Ruska, Francie a Spojených států amerických. Vedle toho byly pořádány veřejné sbírky a představitelé sionismu (už zmíněný Herzl a vedle něj Chaim Weizmann) propagovali svůj záměr mezi společenskými a politickými elitami v celém euroatlantickém prostoru. Získané peníze umožnily JNF a JCA začít nakupovat pozemky větších výměrů než doposud. Ukázalo se totiž výhodnějším nakupovat pozemky větších rozloh a ne, jak tomu bylo doposud, jednotlivé pozemky od místních majitelů. Půda nepřítomných efendiů tak měnila majitele, aniž by se o tom zde hospodařící rolníci dozvěděli.

Židovská imigrace mezitím pokračovala. Od roku 1904 do roku 1913 přišlo do Palestiny okolo 40 000 nových přistěhovalců. Narůstající židovská přítomnost vedla osmanskou správu roku 1908 k přiznání politických práv Židům. Příchod těchto nových osadníků se neobešel zcela bez reakce místních obyvatel. Z bezpečnostních důvodů tak byla, se souhlasem tureckých úřadů, v roce 1909 založená obranná organizace Ha-šomer, sloužící k ochraně židovských osad před arabskými nebo beduínskými útoky.

Další židovská imigrační vlna přivedla mezi lety 1919 až 1923 do Palestiny 35 000 nových přistěhovalců⁴⁵. Jednalo se hlavně o uprchlíky z občanskou válkou a následnou bolševickou revolucí zmítaného Ruska. Nemenší příčinou bylo zveřejnění tzv. Balfourovy deklarační⁴⁶, v níž britská vláda v roce 1917 vyjádřila podporu sionistickým snahám o vytvoření národní domoviny Židů. Bohužel se tak muselo stát na úkor slibů daných v roce 1915 šarífovi Husajnovi ibn Alímu britským komisařem v Egyptě Henrym McMahonem. Britská vláda jeho ústy slíbila vytvoření arabského státu pod vládou Hášimovců⁴⁷ výměnou za vyvolání arabského povstání proti

⁴⁵ Ministry of Aliyah and Immigrant Absorption Dostupné na:

(www.moia.gov.il/English/FeelingIsrael/AboutIsrael/Pages/default.aspx), cit. 2. 12. 2015)

⁴⁶ Dopis podepsaný britským ministrem zahraničí A. Balfourem odeslán 2. 11. 1917 lordu L. W. Rothschildovi předsedovi britské sionistické organizace.)

⁴⁷ Královská dynastie odvozující svůj původ od Mohameda. V současnosti vládne v Jordánsku.

Osmanům, což už v roce 1916 porušila uzavřením tajné dohody⁴⁸ s Francií o rozdělení sfér vlivu v bývalém území Osmanské říše. Tímto chováním položila Británie pravděpodobné základy dodnes trvajících konfliktů o Palestinu, který má jak teritoriální, tak náboženský charakter.

Podepsáním Sykes – Picotovy dohody byly vytvořeny předpoklady pro vznik britského mandátního území Palestina a Zajordánsko. Když toto území roku 1918 obsadila britská armáda, objevila se Palestina, poprvé od dob Římské říše, na mapě jako politická jednotka. Mandátní území bylo Velké Británii svěřeno na mírové konferenci roku 1919 v Paříži. Ihned po svém ustavení zakázala britská správa prodej pozemků a nemovitostí a uzavřela palestinské katastrální úřady. Byl vyhlášen zákaz prodeje pozemků větších než 300 dunamů nebo dražších než 3000 palestinských liber bez schválení Vysokého komisaře (Avneri 1982).

Platnost tohoto opatření byla ukončena v roce 1920, kdy vešlo v platnost Nařízení o transferech pozemků (The Land Transfer Ordinance)⁴⁹, aby bylo zabráněno spekulacím a byla zajištěna ochrana a živobytí pro arabské rolníky – fellahin. Podle tohoto nařízení musel nový majitel zachovat na nabytých pozemcích právo starousedlíků k obživě jich i jejich rodin a v žádném případě je nesměl vystěhovat. Nákupci JNF toto nařízení obcházeli tím, že nutili původní arabské vlastníky pozemků k tomu, aby starousedlíky vystěhovali ještě před podepsáním smlouvy o prodeji. Vystěhování se poté dělo jak formou donucení, tak formou vyplacení. Zadlužení nájemci byli stávajícími majiteli donuceni k podepsání prohlášení před notářem, že nikdy nebyli nájemci půdy, na níž hospodařili, čímž je zbavili dluhů, ale zároveň s tím i ochrany dané jim Nařízením z roku 1920 a mohli tak být novými vlastníky kdykoliv donuceni k odchodu. Ti, kteří nebyli zadluženi, se svého nájemního práva zbavovali za úplatu, která jim umožnila se přestěhovat do města⁵⁰. Zprávami o svém osudu zde často přispívali k radikalizaci protizidovských vystoupení.

⁴⁸ Sykes – Picotova dohoda z 16. 5. 1916 pojmenovaná podle signatářů F. G. Picota (F) a sira M. Sykese (GB).

⁴⁹ Dostupné na: http://www.middleeastpiece.com/dispossession_safeguards.html

⁵⁰ Anglo-americký vyšetřovací výbor pro židovské problémy v Palestině. Průzkum Palestiny připraven v prosinci 1945 a lednu 1946 pro informování Anglo-americké vyšetřovací komise. Vytisknuto vládní tiskárnou, v Palestině, 1946.

Britská správa se jednoznačně snažila udržet venkovské osídlení a ochránit venkovské rolníky před pozemkovými spekulanty. Ale ani její restriktivní přístup nezabránil narůstajícím projevům arabské nespokojenosti. V červnu 1920 se stal vysokým komisařem pro mandátní území sir Herbert L. Samuel⁵¹. Nebyl silnou osobností, a tak ačkoliv byl sám sionistou z židovské rodiny, podlehl vlivu svého okolí a jmenoval roku 1922 Velkým jeruzalémským muftím arabského nacionalistu Mohameda Amína al-Husajního⁵², proslulého nenávisí k Židům a Angličanům. Navíc ho jmenoval prezidentem Nejvyšší muslimské rady, čímž se al-Husajní stal zároveň náboženským i politickým vůdcem Arabů v jejich stále důslednějším odporu vůči židovskému přistěhovalectví.

Přes stále silnější odpor arabského obyvatelstva a odmítavý postoj britské správy židovská imigrace dále pokračovala. V roce 1928 žilo už v Palestině vedle 590 000 Arabů také 150 000 Židů, jejichž počet dále vzrůstal. Byly zde zakládány menší továrny, hotely a obchody. Pro vzdělávání přistěhovalců i jejich dětí byly zakládány školy. Rozmach, s jakým to bylo činěno, byl v ostrém protikladu k stagnující životní úrovni arabských obyvatel regionu. Velký muftí, který si tuto situaci velmi dobře uvědomoval, podněcoval obyvatelstvo k dalším vystoupením nejen proti židovskému přistěhovalectví, ale i proti britské správě.

V roce 1929 vypukla série nábožensky motivovaných nepokojů. Jejich příčinou byly spory ohledně využívání prostor chrámového okrsku, jehož jednu část (původní zdivo zbořeného 2. chrámu) využívali zbožní Židé pro svoje obřady. Ve zbývající části využívané Araby se nachází mešita Al-Aksá a Skalní dóm (po Mekce a Medíně třetí nejsvětější místo islámu). Jeruzalémský muftí situaci interpretoval jako útok Židů na posvátná místa islámu a vyvolal tak vlnu násilí, která měla za následek téměř tři sta mrtvých z obou znesvářených stran⁵³. Arabové, kteří tvořili naprostou většinu

⁵¹ Britský politik a diplomat, v letech 1920 – 1925 ve funkci Vysokého komisaře v britské mandátní Palestině.

⁵² (1895 – 1974) člen prominentní jeruzalémské rodiny al-Husajní, jedné z nejbohatších a nejmocnějších rodin ovládajících rozlehlá území, mimo jiné i v britském mandátním území Palestině.

⁵³ Vyhození situace způsobil tzv. Hebronský masakr, při němž Arabové rozhořčení zkradenými zprávami z Jeruzaléma zavraždili 67 převážně ultraortodoxních Židů. (23. – 24. 8. 1929) (Sachar 1999: 161).

obyvatelstva, představovali z ekonomického pohledu jen zdroj námezdní síly pro židovské usedlíky vybavené finančními prostředky ze zdrojů vně Palestiny. V politické rovině pak byla kontrastní zřejmá neschopnost nalézt v arabské, kmenově a klanově organizované, společnosti jednotící postoj při jednání s britskou správou. Sionistické politické subjekty však překonávaly vzájemné neshody a při jednání s mandátní správou vystupovaly jednotně. Ekonomická a politická nedostatečnost vedla k frustraci, kterou obratně využíval velký muftí Jeruzaléma k dalším protižidovským útokům. Následkem těchto nepokojů byl vydán úplný zákaz prodeje půdy a výrazně omezeny přistěhovalecké kvóty pro Židy.

Nastupující národní socialismus v Německu přesto přiměl další tisíce Židů k tomu, aby hledali nový domov a bezpečí v Palestině. Z velké části se jednalo o sekulární příslušníky vyšší společenské třídy z řad lékařů, právníků a umělců. Vedle intelektuálního byly další významným přínosem finanční prostředky, jimiž tato skupina disponovala. V roce 1933 totiž uzavřela Židovská agentura⁵⁴ s nacistickým Německem dohodu o odchodu Židů. Na základě této dohody dostali odcházející Židé za majetek, který v důsledku německých zákonů museli v zemi zanechat, zapláceno.

Arabskou odpovědí na příchod dalších desítek tisíc přistěhovalců byly další nepokoje spojené s útoky na židovské i britské cíle. Obavy Arabů ze ztráty ekonomických a demografických pozic, s nimi stoupající odpor proti posilování židovského osídlení, byly účinně přiživovány propagandou nacistického Německa namířenou proti vlivu Britského impéria na Středním východě. V roce 1936 tak vypuklo arabské povstání zahájené generální stávkou, která měla za následek téměř úplné zhroucení místní ekonomiky.

V napjaté atmosféře bylo ze strany britské vlády zahájeno vyšetřování příčin povstání a za tím účelem byla ustanovena tzv. Peelova komise⁵⁵, jejímž závěrem byl návrh na rozdělení území mezi Středozemním mořem a řekou Jordán na židovskou a arabskou část a na územně nevýznamné

⁵⁴ Židovská agentura (Židovská agentura pro Izrael, Jewish Agency for Israel) ustavena na 16. sionistickém kongresu v Curychu v roce 1929 a stala se základem samosprávných institucí Židů v mandátním území. Agentura měla na starosti rozmísťování imigrantů, jejich transfery, ekonomické a územní plánování a budování školských, zdravotnických a kulturních zařízení.

⁵⁵ Britská komise, zasedající v letech 1936 a 1937, v jejímž čele stál Státní sekretář pro Indii lord Robert Peel.

enklávy pod britskou správou. Arabům mělo připadnout 80 procent území a Židům zbývajících 20 procent. Návrh přijala s výhradami jen Světová sionistická organizace, sionističtí revizionisté jej ve shodě s Araby rezolutně odmítli, což vedlo k tomu, že byl plán na rozdělení odložen a nebyl nikdy zrealizován. Po krátkém uklidnění situace proto došlo k další eskalaci násilí, které trvalo do roku 1939, kdy bylo definitivně potlačeno britskými jednotkami. Důsledkem povstání bylo vydání tzv. MacDonaldovy Bílé knihy⁵⁶, která opět výrazně zpřísnila pravidla pro imigraci Židů do Mandátu. Britská vláda zároveň přislíbila Arabům, že židovský stát nebude vytvořen proti jejich vůli.

Redukcí imigračních kvót však britská správa dosáhla je částečného snížení počtu přistěhovalců. Vedle oficiální imigrace totiž probíhala též imigrace nelegální. Za tímto účelem byla sionisty vytvořena tzv. Nadace pro imigraci B)⁵⁷, která dokázala, přes odpor britské mandátní správy, vojska i policie, za dva roky své předválečné aktivity, dopravit do Palestiny dalších 20 000 nelegálních imigrantů. Celkem se počet obyvatel židovského vyznání a původu v mandátní Palestině do roku 1946 zvýšil na 608 000 lidí a tvořil tak 35 procent celkové populace⁵⁸.

Postoj Velké Británie k otázce osídlování Palestiny se po druhé světové válce nezměnil. Ovšem vzhledem k ekonomické situaci nemělo království dostatek sil a prostředků aby imigraci mohlo zabránit. Proto Británie předala 25. února 1947 celý problém k řešení OSN (Čejka 2008: 60). Je obecně známo, že OSN navrhla jako řešení vznik dvou států. Vedle židovského státu tak měl vzniknout ještě arabský, v poměru 20 procent ku 80 procentům území ve prospěch Arabů. Pro tento plán hlasovalo Valné shromáždění v poměru 33:13. Nicméně plán byl arabskými představiteli odmítnut s tím, že 20 procent židovské země je tou nejúrodnější částí děleného území. Po prošetření okolností výborem UNSCOP⁵⁹, který

⁵⁶ MacDonald White Paper, prohlášení britské politiky uzákoněné v květnu 1939 razantně omezující imigraci do mandátní Palestiny. Pojmenováno podle britského ministra pro kolonie Malcolma MacDonalda.

⁵⁷ Foundation for immigration (Mossad le-alija Bet), založena roku 1939. Fungovala do zahájení 2. světové války, kdy byla zcela paralyzována. Její činnost byla obnovena hned po skončení války, kdy začala do Palestiny dopravovat převážně Židy přeživší holokaust.

⁵⁸ Dostupné na: <http://www.mideastweb.org/palpop.htm>

⁵⁹ United Nations Special Committee on Palestine – Zvláštní komise OSN pro Palestinu zřízená v květnu 1947.

doporučil rozdělení Palestiny, bylo jeho doporučení výboru přijato Valným shromážděním OSN rezolucí č. 181 dne 29. listopadu 1947.

5. Arabská revolta

Jednou z příčin tohoto povstání byl zpustošený, vylištěný a zchudlý venkov, který po sobě v Palestině zanechala 1. světová válka. Pokles cen na světových trzích provázený nízkou úrodou v kombinaci s vysokými daněmi přispěl k obrovské zadluženosti rolníků, která způsobila jejich neschopnost platit za pronájem půdy. Ekonomická situace, a potřeba úvěru na nákup osiva a někdy i jen potravin, vrhla tyto rolníky do náruče lichvářům. Rolníci byli ze své půdy vyháněni, aby tato mohla být prodána bez závazku. Docházelo tím, vzhledem k malé rozloze úrodné půdy, k neúnosnému zhuštění rolníků. V roce 1931 tak na 106 km² půdy v kategorii A hospodařilo 500 000 arabských rolníků, naproti tomu na 102 km² stejné kategorie jen 50 000 židovských rolníků⁶⁰. Tím, že nemohli najít obživu na přeplněném venkově, byli rolníci nuceni stěhovat se do měst, kde je ve většině případů čekala chudoba a sociální marginalizace (Yazbak 2000: 93 - 113).

Další příčinou bylo rostoucí národní uvědomění v zemích, jež se koncem 19. století vymanily z osmanského područí⁶¹, které ovlivnilo i v Evropě žijící arabská společenství. Roku 1913 do Paříže svolán Arabský kongres, jehož účastníci, intelektuálové a politici ze zemí Mashriq⁶², vznesli požadavek větší autonomie pro arabské provincie, zahrnující arabštinu jako úřední jazyk a větší účast Arabů v místních vládách. Výsledky jednání Arabského kongresu však neměly na život obyvatel arabských provincií nijak významný dopad, jelikož se jednalo o něco, co bylo místním, kteří se považovali za loajální občany Osmanské říše, víceméně cizí. V Palestině, na lokální úrovni, existovala snaha o vytvoření arabské politické strany, která by mohla hájit zájmy palestinského arabského obyvatelstva. Vinou mnoha vzájemných vnitřních sporů a vnější nejednotnosti elit se však její založení nepodařilo.

Po zahájení 1. světové války přislíbila Velká Británie podporu myšlenky ustavení arabského státu, aby získala pomoc arabských kmenů

⁶⁰ Systém kategorií dle bonity půdy zavedený britskou mandátní správou, Land Transfer Regulations 1940. Dostupné na: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/angap04.asp

⁶¹ Řecko, Rumunsko, Bulharsko a Srbsko

⁶² Území zahrnující země na východ od Egypta Libanon, Palestina, Jordánsko, Sýrie a Irák.

v boji proti osmanským jednotkám. Planost takových slibů odhalilo zveřejnění původně tajné Sykes - Picotovy dohody následované vyhlášením Balfourovy deklarace. V souvislosti s jejím zveřejněním propukly na mnoha místech v Palestině nepokoje provázené útoky na židovské přistěhovalce.

Po skončení 1. světové války bylo Společností národů vytvořeno britské mandátní území Palestina. Britové se po obsazení Palestiny snažili omezit moc lokálních vůdců a velkostatkářů a zmírnit chudobu a zaostalost venkovského obyvatelstva. Za tím účelem začali s omezováním transferů půdy a ochranou nejslabšího článku společnosti, kterým byli malí rolníci felláhové. Mandátní správa si od začátku byla vědoma napětí mezi oficiální politikou podpory židovské imigrace a jejími dopady na místní arabské obyvatelstvo. Svoji vstřícností vůči venkovským rolníkům se snažili získat obyvatelstvo na svoji stranu. Bohužel zřejmě zcela neodhadli situaci, která se s narůstajícím nacionalismem arabských elit stávala nezvladatelnou. Arabové oprávněně požadovali dodržení slibů ohledně omezení židovského přistěhovalectví. Židé kontrovali požadavkem na navýšení imigračních kvót a zlepšení ochrany svých životů a majetků ze strany zástupců mandátní správy. Situace se vyostřila po jmenování Amína al-Husajního Velkým muftím Jeruzaléma v lednu 1922.

Jestliže se v probíhajícím etnicko-religiózním konfliktu objeví na jedné či druhé straně osobnost vybavená patřičným charismatem, možnostmi oslovovat masy a silnou nenávisť vůči straně protivníka, přidává se do konfliktu i nemateriální faktor způsobující růst nenávisli a radikality na jedné a následně i na druhé straně. Tam, kde do té doby ještě existovaly hlasy volající po kooperaci, získávají na síle konfrontační názory. Ustavení představitelů pozemkových magnátů (tedy postižené elity) do funkce duchovního vůdce arabsko-muslimského etnika, byl ze strany mandátní správy hrubý omyl.

Al-Husajní využil své pozice a zcela potlačil hlasy kruhů podporujících kooperativní rozvoj Palestiny, tedy spolupráci Arabů s Židy. V roce 1929 vlivem jeho interpretace událostí na Chrámovém pahorku⁶³

⁶³ Snaha muftího Al-Husajního o narušování židovských modliteb, vedla k židovským nepokojům. Při povoleném pochodu židovské pravice mládeže vyvěsil jeden aktivista židovskou vlajku u Západní zdi Chrámového pahorku. Tento čin byl muftím interpretován

propuklo nábožensky motivované násilí v Hebronu, majícím za následek 60 mrtvých a 50 zraněných (Sachar 1999: 161). V roce 1936 pak jeho přičiněním vypuklo arabské povstání zaměřené proti britské i židovské přítomnosti. Toto povstání mělo dvě zprvu oddělené fáze. V první šlo o víceméně nenásilné projevy odporu a stávky ze strany arabského obyvatelstva. V druhé fázi přešel nenásilný odpor do ozbrojených střetů s britskou policií a jednotkami židovské pomocné policie. Docházelo k útokům na židovské osady, hlavní silniční tahy. Častou metodou útoku bylo vytrhání ovocných stromů na židovském pozemku zdůvodněných islámským právem šarí‘ou⁶⁴. Násilnosti a krveprolití skončily až v roce 1939.

I přes svůj poměrně dlouhý průběh a množství obětí na všech stranách povstání nezaznamenala arabská revolta valný úspěch. Židovské přistěhovalectví tak spíš než ona zbrzdila v Evropě vypuknuvší, druhá světová válka.

jako útok na islámská posvátná místa. V Městech Palestiny vypukly násilnosti, z nichž nejznámější je tzv. hebronský masakr.

⁶⁴ Vlastníkovi půdy patří všechny stromy, které na jeho pozemku rostou či vyrostou, nabývá též práv k náplavě (Potměšil, J., 2012, str. 139) Arabové neuznávali Židy za vlastníky jakékoliv půdy v Palestině.

6. Správa posvátných křesťanských míst

Jestliže se na jedné straně konfliktu v řadách původního obyvatelstva vyskytne etnický spřízněná, ale jiné náboženství vyznávající skupina, zdá se zcela přirozené, že se v konfliktu postaví na stranu původního obyvatelstva. Tento postoj by nebyl samozřejmý, kdyby ze strany agresora šlo o příslušníky stejného vyznání. Z vnějšího pohledu iracionální náboženské hledisko, samozřejmě odlišné, se totiž může stát významnou překážkou v případné spolupráci jinak etnický homogenní skupiny. V Palestině samé došlo ale k agresi třetího náboženského hráče a tím byl a stále je judaismus. Není proto divu, že konfliktní linie zde odděluje původní arabské muslimy a arabské křesťany na jedné straně a zpravidla sionistické (většinou sekulární) Židy, hlásící se k odkazu svých posvátných textů. Vzhledem k účasti křesťanské obce na probíhajícím konfliktu je na tomto místě vhodné seznámit čtenáře s uspořádáním a podmínkami provozu křesťanských posvátných míst, neboť o ně také v konfliktu jde.

Prvními křesťanskými komunitami v oblasti Palestiny byli aramejsky mluvící mesiánští Židé spolu s řecky mluvícími římskými občany a Řeky. Jednalo se vesměs, mimo Židů, o potomky Syřanů, Féničanů, Peršanů, Řeků, Aramejců, Arabů, Římanů či Nabatejců obývajících tuto římskou provincii od nepaměti (Theissen 1978: 1). Jejich osídlení bylo soustředěno převážně v oblasti dnešní Galileje v severním Izraeli a okolí Nazaretu (hebrejsky Nacrat, arabsky An-Násira) a Betléma (hebrejsky Bejt Lechem, arabsky Bejt Lachm) a samozřejmě v Jeruzalémě. Za vlády císaře Konstantina, velkého podporovatele křesťanství⁶⁵, se z řad křesťanů etablovaly místní elity zastávající významné posty v říšské administrativě. To vedlo ke zhušťování jejich populace v městech na úkor venkova, kde ale vlastnili a prostřednictvím správců někteří dál obhospodařovali rozsáhlé pozemky. Palestina se stala cílem i domovem pro velké množství poutníků ze všech koutů říše. Byly zde budovány kostely a kláštery. Na popud matky císaře byl vystavěn v Jeruzalémě, údajně na místě Kristova ukřižování, Chrám svatého

⁶⁵ On sám přijal křest až těsně před svou smrtí. Nijak mu to ale nezabránilo prosazovat silou svého postavení křesťanství jako jednotící prvek římské říše.

hrobu a chrám Nanebevstoupení Panny Marie a v Betlémě Bazilika narození Páně, které byly předány církvi do vlastnictví.

Po arabské expanzi se situace výrazně nezměnila. Kostely a kláštery byly ponechány místním společenstvím s tím, že byla zakázána výstavba nových budov, a samozřejmě platil zákaz konverze z islámu ke křesťanství. Křesťanská přítomnost v Palestině tedy nebyla ze strany Arabů problematizována. Křesťané, jakožto vzdělanější část obyvatelstva, byli často využíváni ve státní správě.

Tento stav byl před koncem milénia narušen nástupem fátimovského chalífy al Hakíma⁶⁶, vládnoucího m v letech 996 až 1021, který v roce 1009 nařídil zničení Chrámu svatého hrobu a začal s pronásledováním poutníků přicházejících do země. Tímto svým jednáním podnítil vyslání první křížové výpravy. Po necelých dvou stovkách let (1099 až 1291) trvající křížácké přítomnosti na území Palestiny se vlády nad oblastí ujali opět muslimové.

Stálými zástupci křesťanů se roku 1217, kdy byla založena františkánská provincie Sýrie, stali mniši z Řádu menších bratří svatého Františka. Od roku 1229, kdy se bratři stali vlastníky domku v ulici Via Dolorosa⁶⁷ v Jeruzalémě, se datuje jejich přítomnost přímo v dnešním Izraeli. V roce 1272, po disputaci se svatým Františkem, umožnil mamlúcký sultán Baybars řádu, aby se usadili na hoře Sion v Jeruzalémě. V roce 1309 se pak františkáni usadili v blízkosti kostela Svatého hrobu a také v Betlémě. V roce 1333 zakoupil král neapolský Robert d'Anjou se svou manželkou od egyptského sultána al-Muzzafar Baybarse II. dům v Jeruzalémě, v němž se nachází tzv. večeřadlo⁶⁸ a předal je do užívání právě Řádu menších bratří svatého Františka. V roce 1342 papež Klement VI. prohlásil svojí bulou⁶⁹ františkány ve jménu katolické církve oficiálními správci svatých míst v Palestině. V druhém článku této buly se praví:

⁶⁶ Fátimovci byli dynastií vládnoucí z Káhiry, která neuznala svrchovanost bagdádského chalífy a začala v roce 909 sama používat jeho titul. V době největšího rozkvětu ovládali sever Afriky včetně Egypta, arabskou Sýrii a západ arabského poloostrova.

⁶⁷ Ulice v dnešním Jeruzalémě, kudy podle tradice nesl Ježíš svůj kříž před vlastním ukřižováním.

⁶⁸ Místo, kde podle tradice, Kristus zasedl se svými učedníky k poslední večeři před svým zatčením.

⁶⁹ Gratiam Agimus 21. listopad 1342 v Avignonu. (www.custodia.org)

„Před krátkou dobou byly našemu Apoštolskému stolci doručeny dobré zprávy. Za vysokou cenu a po obtížných jednáních získal král a královna od Sultána Baybara z Kahiry, který k hanbě všeho křesťanstva ovládá Svatý hrob a další svatá místa za mořem posvěcená krví našeho Vykupitele, koncesi pro Váš řád zastoupený několika bratry Vašeho řádu, kteří už dlí v Jeruzalémě, k trvalému působení v kostele Svatého hrobu, spojenému se slavením slavnostních mší svatých. Navíc, tento stejný sultán také přenechal králi a královně Večeřadlo Páně, kapli, kde byl Duch svatý zjeven apoštolům spolu s druhou kaplí, ve které se Kristus zjevil apoštolům po svém vzkříšení, v přítomnosti svatého Tomáše a zprávy o tom, jak královna nechala vystavěti klášter na hoře Sion, kde jak je známo, se Večeřadlo a obě zmíněné kaple nacházejí, a kde má královna v úmyslu na nějakou dobu podporovat dvanáct mnichů z vašeho řádu, aby bylo zajištěno slavení svaté liturgie v kostele Svatého hrobu, spolu se třemi laiky pověřenými službou bratrům podle jejich potřeb.“

Františkáni, jako zástupci západní římské církve, začali, s pomocí donátorů z křesťanského světa, stavět kostely a svatyně na místech spojených s kultem. V jejich blízkosti pak většinou vznikaly kláštery. Kláštery poté, aby si zajistily vlastní existenci, nakupovaly okolní pozemky, kde zakládaly pole a zřizovaly sady.

Dominantní františkánská přítomnost v Palestině trvala bez přerušení do roku 1517, kdy bylo území dobyto tureckým sultánem Selimem I. S jeho příchodem přišli do země příslušníci řecké ortodoxní církve spolu s klérem, který si, využívající toho, že Řekové byli poddanými sultána, začal nárokovat správu svatých míst křesťanstva na úkor františkánů. Následná pomlouvačná kampaň, v níž byli františkáni vyličení jako zástupci uchvatitelů a nepřátelé říše, měla za důsledek nucené opuštění dosud spravovaných míst ve prospěch ortodoxní církve. Roku 1552 tak františkáni museli opustit i budovy na hoře Sion, v nichž se nacházelo Večeřadlo, a které byly sídlem provincie řádu⁷⁰.

⁷⁰ Pro nezainteresovaného čtenáře se jednalo o jakýsi nepochopitelný mezikonfesní spor. Nicméně tento spor nesl znaky konfliktu o nedělitelná posvátná místa, ačkoliv se zprvu nejednalo o konflikt vojenský. V roce 1850 Rusko, které se tradičně prohlašovalo za nástupce Byzantské říše a za ochránce svatých míst v Palestině, využilo francouzské zaneprázdněnosti v Evropě a vymohlo pro Pravoslavnou církev u sultána výhradní právo na správu těchto míst. Na to reagoval Ludvík Napoleon, usilující doma o podporu katolického kléru v záměru vyhlásit císařství, požadavkem vzneseným u sultána na vrácení toho co bylo tradičně ve

Správa posvátných míst byla tedy do roku 1850 výhradně v rukou Pravoslavné církve. V roce 1852 byl mezi všemi církvemi dojednáán tzv. status quo platící dodnes, kdy se o správu nejsvětějších míst křesťanstva dělí několik církví přibližně rovným dílem. Tento status zůstal bez zásadních změn platný i v období britského mandátu a znovu byl potvrzen i vládou státu Izrael. Ochrana posvátných míst je navíc v současnosti zaručena zákonem⁷¹.

Katolická církev dnes prostřednictvím Řádu menších bratrů svatého Františka vlastní 74 svatyní, kdy o Chrám Božího hrobu a Baziliku narození Páně pečuje společně s řeckou ortodoxní církví a arménskou ortodoxní církví. Na tomto místě je nutné poznamenat, že kromě těchto významných míst v držení katolické církve jako subjektu práva, se v Izraeli a na Západním břehu vyskytuje ještě množství nemovitých majetků konkrétních církevních subjektů, kterými jsou například kláštery jednotlivých řádů a katolické farnosti. Ve vlastnictví pozemků obecně tak katolická následuje řeckou ortodoxní církev, která je po státu Izrael největším soukromým vlastníkem půdy⁷². Jen pro zajímavost, budova izraelského parlamentu Knesetu a rezidence premiéra stojí na pozemku řecké ortodoxní církve, což je trvalým zdrojem rozhořčení množství ultraortodoxních Židů.

Nemovitý majetek katolické církve v Izraeli je spravován z prostředků, které jsou její jednotlivé součásti schopné vyprodukovat vlastní aktivitou. Protože ale řada aktivit nemůže být, z podstaty služební role církve, zisková, děje se tak i z darů zahraničních donátorů. Ti pochází jak z církevního, tak ze světského prostředí. Smlouvu mezi Izraelem a Svatým stolcem, která měla mimo jiné vyřešit otázku zdanění církevních institucí se doposud vyjednat nepodařilo.

Největší komunity křesťanů žijí v Nazaretu a jeho nejbližším okolí. Dalšími oblastmi jsou Ramalláh, Betlém, Bet Sahour a Bet Yala s přilehlým okolím, a samozřejmě v Jeruzalémě. Další společenství, která jsou tvořena maronitskými křesťany, obývají několik vesnic v Galileji na severu Izraele.

správě katolické církve zpět do jejích rukou. Sultán na část jeho požadavků přistoupil a předal zástupcům církve mimo jiné i klíče od Baziliky narození Páně v Betlémě. Nicméně důsledkem tohoto sporu, který se diplomaticky řešil na nejvyšších místech, bylo vyhlášení války Osmanské říši ze strany carského Ruska známé jako válka krymská, která probíhala v letech 1853 až 1856.

⁷¹ Základní zákon o Jeruzalému z roku 1980, čl. 3.

⁷² Jerusalem Post, 2002, 25. ledna. Dostupné na: <http://www.jpost.com>.

Všechny komunity jsou tvořeny, v naprosté většině palestinsko-arabským etnikem a to je činí nechtěnými účastníky arabsko-izraelského konfliktu. Komunity žijící na území Západního břehu a pásma Gazy, jsou navíc vystaveny, podobně jako jejich muslimští spoluobčané, ze strany židovského státu omezením ve smyslu volného pohybu v zemi.

6.1. Smlouva mezi Svatým stolcem a státem Izrael

Tzv. Základní smlouva mezi Izraelem a Svatým stolcem⁷³ byla podepsána v roce 1993 a otevřela novou úroveň vztahů jejich signatářů. Na základě této smlouvy byly navázány diplomatické vztahy sloužící ke zlepšení vzájemní informovanosti. Tuto smlouvu následovala v listopadu roku 1997 smlouva o právní personalitě katolické církve⁷⁴ definující právní status náboženských institucí v Izraeli. Dosud neukončené je jednání o ekonomické smlouvě, která by vyjasnila nejistou ekonomickou situaci katolických institucí. Zdanění těchto institucí tak zůstává stále otevřenou záležitostí. Smyslem jednání je jejich osvobození od daňové zátěže, například daně z nemovitostí. Toto osvobození bylo před vznikem státu Izrael zajištěno rezolucí Valného shromáždění OSN č. 181 z 29. listopadu 1947⁷⁵, odkazující na platnost starších zákonů z doby Osmanské říše a mandátu. Principy zde potvrzené Izrael bohužel nikdy neuznal, a tak je prakticky nedodržel. Proto je význam této smlouvy tak velký a protahování z izraelské strany tak bolestivé. Obecným problémem jsou daně z nemovitého majetku patřícího městu Jeruzalém, které jsou nastaveny neúměrně vysoko. V praxi to znamená, že jsou všechny kláštery a konventy zadlužené ohromnými sumami, protože se jedná o, ze své podstaty, neziskové organizace fungující na bázi darů.

⁷³ Fundamental Accord dostupné na <http://spcp.prf.cuni.cz/dokument/kon-iz1.htm>

⁷⁴ Agreement between the State of Israel and the Holy See, anglicky dostupné na: <http://www.mfa.gov.il/mfa/mfa-archive/1997/pages/legal%20personality%20agreement-%20state%20of%20israel-holy.aspx>

⁷⁵ Deklarace Valného shromáždění OSN, kapitola 1., článek č. 4 anglicky dostupné na: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/181%28II%29

6.2. Případ Cremisan Valley

Údolí Cremisan je jedním z posledních zelených údolí v Betlémském distriktu. Nalézá se zde konvent salesiánského řádu a škola, kterou tento konvent provozuje a kterou navštěvuje 400 studentů z blízkého i vzdálenějšího okolí. Konvent i škola zde byly otevřeny roku 1960. Nad budovami konventu se na kopci nalézá klášter téhož řádu postavený v roce 1885 na ruinách původně byzantského kláštera. Už od svého založení je klášter majitelem vinařství, kdy za tím účelem je v údolí rozsáhlá vinice. Vinařský podnik nezpracovává jen révu z místní produkce (ta tvoří jen dvě procenta), ale hlavně z vinic ležících u měst Beit Yala, Beit Shemesh a Hebron. Z těchto skutečností je zřejmé, že se jedná o podnik, jehož význam je pro místní komunity nemalý.

V roce 2002 rozhodla Izraelská vláda o výstavbě separační zdi, jejímž hlavním smyslem mělo být zamezení atentátů prováděných palestinskými sebevraždnými útočníky proti izraelským civilním cílům. Od počátku byla výstavba této zdi kritizována jak ze strany mezinárodní odborné i laické veřejnosti, tak ze strany izraelských (židovských i palestinských) skupin zabývajících se sledováním ochrany lidských práv v zemi. Důvodem této kritiky byla mimo jiné skutečnost, že zeď nerespektuje tzv. Zelenou linii⁷⁶. Dalším důvodem bylo to, že zeď na mnoha místech odděluje místní obyvatelstvo od zdrojů jejich obživy. Jejich obydlí pak nechává na jiné straně, než jsou jejich pole, olivové háje nebo ovocné sady.

V údolí Cremisan by tato zeď nejen rozdělila samotný klášter na polovinu oddělením budovy kláštera od jeho hospodářského zázemí, ale oddělila by od něj i konvent i školu, kterou tento klášter zřídil a provozuje. Klášter by zůstal v hranicích jeruzalémského distriktu a zbytek jeho majetku by se ocitl na území Západního břehu. Došlo by k oddělení asi 3500 dunamů (300 ha) půdy od farmářů, kteří na ní pracují. V tomto případě se jedná o majetek 58 palestinských rodin. Protože stavbou zdi došlo k porušení vlastnických práv katolické církve, začala se o dění mimo jiné zajímat Konference biskupů Spojených států, zastoupená biskupem Patesem, který je

⁷⁶ Green Line, hranice příměří ustavená roku 1949 po skončení války za nezávislost.

v jejím rámci představitelem Výboru pro mezinárodní spravedlnost a mír. Když v dubnu 2013 speciální odvolací soud v Tel Avivu schválil vyvlastnění pozemků v údolí Cremisan, a tím potvrdil konfiskaci 75 procent majetku kláštera a pozemků ve vlastnictví dalších 58 rodin, reagoval na to biskup Pates dopisem ministru zahraničí Spojených států amerických Johnu Kerrymu⁷⁷. Výsledkem řady jednání mezi zástupci katolické církve a izraelskou vládou, kdy byla tato kauza zmíněna i v průběhu loňské návštěvy papeže Františka v Izraeli, bylo rozhodnutí izraelského Nejvyššího soudu, ve kterém bylo armádě nařízeno zastavení výstavby a naplánování změny trasy zdi.

Vzhledem k poslednímu vývoji, kdy v červenci 2015 Nejvyšší soud změnil své rozhodnutí z dubna 2015 a rozhodl, že budovy kláštera, školy a konventu budou přemístěny tak, aby byly přístupné z obce Beit Yala a zbývající pozemky vlastněné výše zmíněnými rodinami budou zdi nadále odděleny, je zřejmé, že spravedlivé řešení je v nedohlednu.

⁷⁷ Celý text dopisu k nahlédnutí na: www.usccb.org/issues-and-action/human-life-and-dignity/global-issues/middle-east/israel-palestine/upload/2013-05-06-Letter-to-Sec-Kerry-on-Cremisan.pdf

7. Stát Izrael

Jestliže do doposud lokálního konfliktu, který nese znaky teritoriálně a nábožensky motivovaného, vstoupí zahraniční aktéři, stává se z něho konflikt mezinárodní. Internacionalizaci tohoto konfliktu předcházelo jednostranné vyhlášení jednoho z aktérů, kterým deklaroval svůj nárok na sporné území, kdy ho prohlásil za své a nedělitelné. Vstupem religiózně a etnicky spřízněných aktérů, deklarujících snahu o odstranění nepřátelského etnika ze sporného území dostává konflikt nový rozměr. Monica D. Toft ho ve své práci nazvala bezpečnostním dilematem iniciovaným obyčejným strachem. Strachem z hanby, kterou by sklidili umožněním vzniku etnicky a religiózně odlišného státu v regionu patřícímu „od nepaměti“ religiózně homogennímu společenství. Strach z tohoto pokoření a zároveň snaha o manifestaci vlastní síly před domácím publikem se tak může stát spouštěčem účasti v konfliktu, kterým ale útočící aktéři nezískají nic, co by sami už neměli. Přecenění vlastních sil a podcenění odhodlání aktéra, vyhlášení vlastní svrchovanost nad sporným územím pak může přivést nedostatečně motivované útočníky k porážce.

Úloha Izraele se v arabsko-izraelském konfliktu už dávno změnila z postavení oběti na postavení velmi asertivního, nebo chcete-li agresivního účastníka. V této kapitole bych se rád zabýval způsobem, jakým Izrael bezezbytku ovládl území, na němž se nachází. Za tím účelem začnu krátce několika událostmi, které vzniku státu předcházely, a které mají na politický styl jeho vlády v územních otázkách vliv do až současnosti.

Vzniku nezávislého Izraele předcházely dlouhá léta diskusí uvnitř diaspory mezi sekulárně laděnými sionisty a religiózně založenými tradicionalisty. V očích tradicionalistů, reprezentovaných ortodoxními vyznavači judaismu byla myšlenka založení vlastního státu doslova kacířstvím. Podle nich byli Židé z Izraele vyhnáni právem pro své hříchy a musí tak čekat na příchod mesiáše - vykupitele, který jejich hříchy smaže a dá vzniknout království božím ve Svaté zemi (Much, Pfeifer 2000: 45). Jejich postoj se radikálně změnil katastrofou 2. světové války, která výrazně posílila nacionalistické nálady i v těch kruzích diaspory, které ji před válkou

odmítaly. David Ben Gurion se v dopise zaslaném představitelům ortodoxní straně Agudat jisrael roku 1947 zavázal k vytvoření sekulárního státu, který ale bude respektovat určitá pravidla⁷⁸. V dopise bylo dále konstatováno, že ve státě bude žít i nežidovské obyvatelstvo a je tedy jasné že všem musí být zajištěna rovnoprávnost v náboženských záležitostech (Much, Pfeifer 2000: 46). Argumentace oponentů založení státu, že by v něm mohly platit i jiné zákony (halachické) než jaké sám přijme, tak ztratila na významu. Pro budoucnost zastánců těchto názorů v Izraeli to však, jak ukazuje situace v současném Izraeli, kde je vliv ortodoxních charedim na politiku státu neoddiskutovatelný, byla jen ztráta domnělá.

V květnu roku 1948 byla tedy vyhlášena nezávislost státu Izrael, který se deklaroval jako domov všech Židů, kteří o to projeví zájem. Stát byl vyhlášen jako demokratický a sekulární, s tím že zaručí správa a svobody všech svých občanů. Domnívám se, že je zde vhodné citovat část Deklarace nezávislosti:

„Stát Izrael bude otevřen židovským přistěhovalcům a všem příslušníkům národa rozprášených po celém světě. Bude se starat o rozvoj země pro blaho všech jeho obyvatel; bude založen na svobodě, rovnosti a míru - ve světle slova izraelských proroků; bude poskytovat všem občanům plnou sociální a politickou rovnoprávnost bez rozdílu náboženství, rasy a pohlaví; bude garantovat svobodu víry, svědomí, jazyka, výchovy, vzdělání a kultury; zabezpečí posvátná místa všech náboženství a zůstane věrný principům Charty Organizace národů.“ (Čejka, 2007)

Naplnily se tak touhy a očekávání celých generací Židů z celého světa. Bohužel se tím, ale také naplnily nejčernější obavy muslimského světa. Na tomto místě je vhodné zmínit jednu výjimku z obecného trendu, kterou byl Írán. Ten byl po Spojených státech druhou zemí, která nezávislost Izraele uznala, což je ve světle současného oficiálního postoje tohoto státu minimálně nečekané. Skutečnost, že v roce 1948 ovšem žila v Íránu početná a vlivná židovská komunita a Írán byl víceméně sekulárním státem, staví vstřícný postoj šáha do jiného světla.

⁷⁸ Pravidlo o dodržování dne odpočinku – šabatu, pravidlo pro košer stravování – kašrut, svěření jurisdikce v rodinném právu náboženským soudům a povinnost státu financovat existující vzdělávací instituce.

Zcela nezávisle na postoji Íránu a světových mocností byl Izrael hned druhého dne napaden vojsky svých arabských sunnitských sousedů s menší účastí Jemenu a Saudské Arábie. Tato válka trvající šest měsíců a známá jako Válka za nezávislost skončila porážkou agresorů a Izrael v ní zaznamenal, na jejich úkor, významné územní zisky. Dalším důsledkem války byl masový odchod Arabů, kteří se báli odvety ze strany židovského státu, za svoji podporu agrese. Podle některých zdrojů se jednalo o 726 000(zdroje OSN) až 914 000 (palestinské zdroje) lidí, kteří uprchli do Libanonu, Jordánska a Egypta nebo přesněji na území Egyptem a Jordánskem spravovaná. Největší počet těchto uprchlíků totiž našel útočiště v pásmu Gazy pod správou Egypta a na území Západního břehu spravovaném Jordánským královstvím.

Ještě v průběhu války, konkrétně 24. června 1948, bylo vydáno prozatímní vládou tzv. Nařízení o opuštěných oblastech, které jako takové definuje: „ *jakékoliv dobyté oblasti nebo místa dobytá ozbrojenými silami nebo taková, která byla částečně nebo úplně opuštěna všemi nebo částí svých obyvatel a která byla deklarována jako opuštěná*“⁷⁹. Toto nařízení dalo izraelské vládě výlučná práva nad těmito oblastmi, včetně vyvlastnění a konfiskace movitého a nemovitého majetku nacházejícího se v těchto oblastech⁸⁰.

V září téhož roku toto Nařízení následovalo vydání pravomocné vyhlášky⁸¹ v tom smyslu, že každý vydaný zákon a nařízení se vztahuje na celé území státu Izrael, tedy celoplošně a to včetně jakékoliv části Palestiny, kterou ministr obrany deklaruje jako oblast drženou armádou z bezpečnostních důvodů. V článku 3 této vyhlášky se vyhláší její retroaktivita ke dni 15. květen 1948. Dalším krokem prozatímní vlády byla inkorporace bezpečnostních a obranných omezení z dob britského mandátu⁸² do zákonodárství státu Izrael. V tomto případě se jednalo hlavně o článek 125 těchto omezení, který umožňoval vojenskému veliteli prohlásit kteroukoli

⁷⁹ Abandoned Areas Ordinance No. 12, 5708 – 1948, Výklad pojmů, odstavec 1, písmena a). Dostupné anglicky na:

<http://www.israelawresourcecenter.org/israelaws/fulltext/abandonedareasord.htm>

⁸⁰ Tamtéž

⁸¹ Area of Jurisdiction and Powers Ordinance 1948. Dostupné anglicky na: <http://israelawresourcecenter.org/israelaws/fulltext/areaofjurisdictionpowersord.html>

⁸² Defence (Emergency) Regulations vyhlášené britskou mandátní správou roku 1945. Dostupné anglicky na: <http://www.nolegalfrontiers.org/en/military-orders/mil02>

oblast za uzavřenou a zakázat do ní vstup nebo její opuštění bez zvláštního povolení. Osoby, které by toto nařízení odmítly respektovat, by se tak dopouštěly trestného činu proti tomuto ustanovení. Tyto a další kroky (budou zmíněny později) izraelského establishmentu ponechaly ve svém důsledku palestinským uprchlíkům velmi malý prostor k opětovnému získání majetků, které na území Izraele zanechali při odchodu nebo útěku.

Po uzavření příměří a následné stabilizaci společensko-bezpečnostních poměrů uvnitř Izraele osídlování nového státu pokračovalo. Do roku 1953 přepravila Nadace pro imigraci (B) 70 000 imigrantů, kdy šlo téměř beze zbytku o Židy ze zemí Magrebu⁸³. Izrael tyto nové přistěhovalce ubytovával v nových osadách (kibucech popřípadě mošavech⁸⁴), z nichž některé byly postaveny na troskách původních arabských vesnic nebo v jejich bezprostřední blízkosti⁸⁵.

Jedním z důsledků těchto ve své podstatě nevratných aktivit izraelské vlády byl vznik Organizace pro osvobození Palestiny (OOP), založené roku 1964 na konferenci států Arabské ligy. Sídlo OOP bylo zpočátku v Pásmu Gazy spravovaném Egyptem. Podle ustavujícího prohlášení organizace bylo jejím hlavním cílem dosažení úplného zničení Izraele. Vzhledem ke své nacionálně-socialistické sekulární povaze našla brzy významného spojence a zastávce v Sovětském Svazu, který ji zásoboval zbraněmi a zároveň jí vypomáhal i zpravodajsky a finančně. Od svého vzniku organizace provedla nebo iniciovala, zpočátku hlavně v zahraničí, množství teroristických útoků proti vojenským ale i civilním objektům⁸⁶. Útoky směřovaly proti skutečným

⁸³ Maroko, Alžír a Tunis

⁸⁴ Mošav je typ izraelské zemědělské osady tvořené společně hospodařícími soukromými statky za účelem zisku jednotlivých zemědělců. Kibuce jsou podobné zemědělské (později též výrobní) družstva, kde jsou po pokrytí základních potřeb kibucníků zisky investovány zpět do rozvoje. Účelem je prosperita celého družstva.

⁸⁵ Jako příklad lze uvést mošav Midrakh Oz v severním Izraeli, jehož obyvatelé hospodaří na pozemcích pařících původně arabským obyvatelům osady Al-mansi. Nebo kibuc Bar'am na hranicích s Libanonem, jehož pozemky leží na půdě, kterou předtím po generace obdělávali arabští obyvatelé obce Kafr Bir'im. Muslimská část populace dnes žije v Libanonu. Kibuc Beit Guvrin leží na pozemcích arabské obce Bayt Jibrin, jejíž obyvatelé dnes žijí v uprchlických táborech v jižní části oblasti Západního břehu.

⁸⁶ Jen roku 1972 se organizace Černé září, působící pod patronátem OOP, dopustila pravděpodobně dvou únosů civilních letadel, bombového útoku proti ropnému skladu v italském Terstu. Nejznámější jejich akcí se potom stalo zabití 11 izraelských sportovců v průběhu olympijských her v Mnichově 5. září 1972

i domnělým spojencům vně Izraele a neznamenalý tedy zásadní ohrožení existence státu Izrael.

Do šestidenní války v roce 1967 žila na území tehdejšího Izraele poměrně homogenizovaná občanská společnost složená z Izraelců a zbylých izraelských Arabů, kteří si užívali občanských a ekonomických výhod v relativně prosperující zemi a nebyli proto náchylní k projevům nespokojenosti (Čejka 2007: 91).

Situace na území Západního břehu a Pásmu Gazy byla výrazně odlišnější. Desítky tisíc palestinských Arabů, kteří sem před válkou utekli pod ochranu Jordánského království a Egypta se tísnily v mnoha uprchlických táborech ve velmi špatných životních podmínkách. Zatímco arabské státy využívaly jejich utrpení k protiizraelským kampaním, snažila se jordánská vláda bez velké propagace o zlepšení nebo alespoň udržení podmínek panujících na tomto území.

Po Šestidenní válce se OOP prohlásila za jediného zástupce palestinského lidu a ustoupila od požadavku vzniku palestinského státu na území státu Izrael. Od roku 1974 se tak jejím prvním požadavkem stalo ustavení státu na územích okupovaných právě po Šestidenní válce. O tom jaká mohla být skutečná motivace představitelů OOP, podává svědectví rozhovor, který poskytl člen výkonného výboru OOP Zahír Músejn holandskému listu Trouw v březnu 1977⁸⁷.

Prostředí táborů na okupovaných územích bylo účinným podhoubím nejen pro oživení arabského nacionalismu, ale bylo i půdou pro náboženské fanatiky volající po svaté válce (někdy nesprávně nazývané džihád) proti Izraeli a proti všem jeho podporovatelům. K tomu, že tyto zatím pouze verbální útoky nebyly vedeny obecně proti křesťanům žijícím po staletí v této oblasti, přispěla charitní a vzdělávací činnost zdejších církví usnadňující, se zahraniční podporou, nelehký život v uprchlických táborech. Hlavním aktérem se v tomto prostředí stala později, roku 1987 pobočka Muslimského

⁸⁷„Žádný palestinský národ neexistuje. O palestinském lidu mluvíme dnes pouze z politických a taktických důvodů, protože národní zájmy Arabů vyžadují, abychom jeho účinný prostředek boje proti sionismu vyzvedli existenci zvláštního palestinského národa. Jordánsko jako suverénní stát s definovanými hranicemi nemůže uplatňovat nároky na Haifu a Jaffu. Jako Palestinec si však mohu nepochybně nárokovat Haifu, Jaffu, Beer-ševu i Jeruzalém. Jakmile jednou prosadíme naše právo na celou Palestinu, nebudeme váhat ani minutu a spojíme ji s Jordánskem.“

bratrstva, islamistická politická strana Hamás⁸⁸ sídlící v Pásmu Gazy. Od svého založení se profilovala jako nezávislá na oficiálním palestinském vedení a dařilo se jí na jeho úkor získávat příznivce v sociálně odloučených a chudých lokalitách Pásmu Gazy a na Západní břehu. Její viditelná část se věnovala sociální a charitativní činnosti zatímco její utajená ozbrojená složka prováděla atentáty na izraelském území.

Výše uvedené zákony přijaté Prozatímní radou státu a později ustanoveným parlamentem ve své podstatě znemožnily palestinským Arabům, kteří po vzniku Izraele našli útočiště v oblastech pod správou Jordánského království a Egypta, aby se ucházeli o vrácení zde zanechaných majetků. Paradoxem je, že židovské právo halacha přímo zakazuje změnu vlastnictví v případě, že původní majitel nemovitosti uprchl v obavě o svůj život⁸⁹.

Oblasti obsazené během války za nezávislost byly podřízeny do správy místních vojenských velitelů jakožto bezpečnostní zóny. Podléhaly proto zvláštním předpisům a platily na nich pravidla vydaná těmito veliteli. Platil zde velmi omezený pohyb osob, které nebyly držiteli zvláštních povolení od místního velitelství. Toto opatření sloužilo k zamezení nekontrolovatelného pohybu vybraných osob. Bohužel se jednalo víceméně o palestinské arabské obyvatelstvo, které v průběhu války neuprchlo nebo nebylo vyhnáno.

7. 1. Rezoluce Rady bezpečnosti OSN

Šestidenní válkou získal Izrael rozlehlá území, což bylo na domácí scéně prezentováno jako velké vítězství. Ultraortodoxní Židé spolu s náboženskými sionisty si toto vítězství vyložili jako potvrzení správné cesty k obnovení velkého Izraele. Nábožensky podložené tvrzení o právu na historické země Judeu a Samaří se stalo heslem, pod nímž byla zahájena

⁸⁸ Od svého počátku je organizována ve dvou vrstvách. Viditelná část se prezentuje sociálními, vzdělávacími a charitativními programy na podporu chudých obyvatel palestinských území. Druhá část, pracující v utajení provádí teroristické útoky na území Izraele.

⁸⁹ V žádném případě nelze projevit nárok na držbu pozemku, který jeho majitel opustil útekem v obavě o svůj život in: Koshen Misphat viz str. 14.

výstavba židovských osad v těchto oblastech. Tvrzením o původním území biblického Izraele byla zdůvodněna rovněž výstavba osad v Pásmu Gazy a na Golanských výšinách. Všechny tyto oblasti byly podřízeny vojenským velitelům a neplatil zde civilní právní řád Izraele⁹⁰. Na tomto oficiálně dobytém území tak nebylo možno se pohybovat zcela svobodně bez zvláštního povolení. Nakládání s dobytým územím bylo prováděno ve zvláštním režimu, bez možnosti jakýchkoliv změn vlastnických práv.

Na postup Izraele reagovalo OSN vydáním jednomyslně přijaté rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 242 (S/RES/242), která byla na základě VI. kapitoly Charty OSN přijata 22. listopadu 1967. V prvním odstavci rezoluce se prohlašuje, že dosažení spravedlivého a trvalého míru na Blízkém východě musí, pro naplnění principů Charty, zahrnovat stažení izraelských ozbrojených sil z území okupovaných v předešlém konfliktu a ukončení všech nároků a ozbrojených akcí a respektování a uznání svrchovanosti, územní celistvosti a politické nezávislosti všech států v této oblasti (čl. 1) a nalezení spravedlivého řešení otázky uprchlíků (čl. 2, písm. b)⁹¹.

Situaci na Blízkém východě se Rada bezpečnosti OSN zabývala v následujících letech poměrně často. Rezolucí, které kritizovaly Izrael za jeho politiku osídlování Západního břehu a snahu provést nevratné geografické a populační změny na tomto území, bylo mezi lety 1969 a 1981 rovných osm⁹².

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 478 (S/RES/478)⁹³ schválená 20. srpna 1980 odsuzuje všechny právní a správní opatření ze strany Izraele, jakožto okupační mocnosti, které usilují o trvalou změnu charakteru Jeruzaléma jako právně neplatné a představující jasné porušení Čtvrté ženevské úmluvy. Rada bezpečnosti OSN touto rezolucí reagovala na izraelským parlamentem přijatý zákon o Jeruzalémě jako hlavním městě Izraele. V tomto zákoně, jeho článku 1, se praví, že Jeruzalém je celý

⁹⁰ Po anexi Východního Jeruzaléma (1980), Golanských výšin (1981) a vyklizení pásma Gazy (2005) platí toto pravidlo už jen na Západním břehu.

⁹¹ http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/242%281967%29.

⁹² Rezoluce Rady bezpečnosti OSN 265/1969, 271/1969, 298/1971, 465/1980, 471/1980, 478/1981 a 497/1981

⁹³ http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/478%281980%29

a jednotný hlavním městem Izraele. Přijetí tohoto zákona tak byl východní Jeruzalém fakticky anektován.

Další rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 497 (S/RES/497)⁹⁴ o rok později 17. prosince 1981 reagovala na přijetí zákona o Golanských výšinách, kterým Izrael toto území rovněž fakticky anektoval, tím, že jej označila za neplatný a postrádající mezinárodní právní účinek.

V roce 2002 začal Izrael se stavbou separační bariéry, jejíž stavba byla reakcí na sebevražedné bombové útoky ze strany palestinských Arabů. Podle Izraelských plánů má obepínat celé území Západního břehu. Problémem výstavby této zdi je, že zcela záměrně nekopíruje hranice platné před rokem 1967, ale v některých úsecích zabíhá poměrně hluboko do okupovaných území.

Na základě žádosti Valného shromáždění OSN se legalitou bariéry zabýval Mezinárodní soudní dvůr v Haagu. V roce 2004 pak tento soud zveřejnil poradní rozhodnutí, kterým bariéru označil za nelegální⁹⁵. Toto svoje rozhodnutí zdůvodnil tvrzením, že bariéra nerespektuje hranice z roku 1948 a v 85 procentech své délky zasahuje do okupovaného území, čímž ho fakticky anektuje. V důsledku výstavby pak dochází k násilnému přesídlování obyvatel a demolicím staveb, které stojí stavbě v cestě, nemluvě o případech, kdy stavba oddělí zemědělce od jejich obdělávané půdy a připraví je tak o možnost obživy (viz údolí Cremisan) nebo jako je tomu v případě hotelu Cliff, stojícím v Abú Dis na východ od Jeruzaléma, který bariéra oddělí od jeho majitelů a ponechá ho na izraelské straně⁹⁶. Ve svém důsledku to rovněž, ve spojitosti se systémem propustek nutných k opuštění Západního břehu a všude přítomných check-pointů zdržujících provoz, prakticky znamená znemožnění zajištění jejich obživy.

⁹⁴ http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/497%281981%29

⁹⁵ <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?pr=71&code=mwp&p1=3&p2=4&p3=6>

⁹⁶ Bližší informace dostupné anglicky na: <http://haaretz.com/an-abu-dis-hotel-has-become-a-new-battleground-for-the-jerusalem-separation-fence-1.12.1522>

7. 2. Pozemková politika vlády

V roce 1960 byl izraelským zákonem schválen základní zákon o půdě (Basic Law Israel Lands 1960). V odstavci č. 1 tohoto zákona je uvedeno, že vlastnictví izraelské země, tedy země vlastněné státem Izrael, Rozvojovou agenturou a Židovským národním fondem nesmí být nikdy přeneseno prodejem ani jiným způsobem na třetí osobu⁹⁷.

Aby bylo možno význam tohoto zákona pochopit, je nutné se vrátit o 12 let zpět. Roku 1948 byla vydána Vyhláška o opuštěných oblastech⁹⁸, která dle 3. odstavce, písmena b) zmocnila vládu k vyvlastnění nebo zabavení movitého i nemovitého majetku v kterékoliv oblasti označené v souladu s touto Vyhláškou za opuštěnou. Roku 1949 následovalo vydání Vyhlášky o kultivaci neobdělávané půdy⁹⁹, která umožnila převést opuštěný majetek pod správu ministerstva zemědělství¹⁰⁰. Velká část palestinského obyvatelstva totiž odešla nebo uprchla ze svých domovů či hospodářství před válkou nebo v jejím průběhu a v roce 1949 ještě zůstávala v uprchlických táborech v Libanonu, Pásmu Gazy či na Západním břehu. Tito uprchlíci tedy neměli možnost se s výzvou ministerstva zemědělství seznámit. Jejich půda tak zcela v intencích izraelského právního řádu přešla do vlastnictví státu.

Další vyhláškou Prozatímní státní rady¹⁰¹ bylo zákonem povoleno vyvlastnění pozemků v případech uvedených ve 3. odstavci¹⁰². Veškerý v souladu s těmito zákony získaný majetek, včetně pozemků v majetku

⁹⁷ Dostupné anglicky na: http://www.knesset.gov.il/laws/special/eng/basic13_eng.htm

⁹⁸ Abandoned Areas Ordinance, No. 12 of 5708 – 1948, publikováno 30. 6. 1948. Anglicky na: <http://www.israellawresourcecenter.org/israellaws/fulltext/abandonedareasord.htm>

⁹⁹ Emergency Regulations (Cultivation of Waste Lands) Ordinance No. 36, 1949 (<http://www.israellawresourcecenter.org/emergencyregs/fulltext/erwastelandcultivationeov.htm>)

¹⁰⁰ Ve 2. odstavci pod písmeny a) a b) je popsán způsob jakým ministerstvo musí informovat i neznámého vlastníka o tom, že musí svou půdu obdělávat, jinak mu bude odňata. Pod písmenem c) zde pak stojí, úkony provedené podle této směrnice v souvislosti s nakládáním s pozemky nebudou zneplatněny na základě tvrzení vlastníka, že nebyl s varováním seznámen.

¹⁰¹ Dočasný zákonodárný sbor existující od 12. 4. 1948 do prvních parlamentních voleb v lednu 1949.

¹⁰² 3. odst., písm. b) ...pokud je to nezbytné pro obranu státu, veřejnou bezpečnost, udržování základního zásobování nebo základních veřejných služeb, absorpci imigrantů či rehabilitaci bývalých vojáků nebo válečných invalidů. Emergency Land Requisition (regulation) Law 5710 – 1949. Anglicky dostupné na: <http://www.israellawresourcecenter.org/emergencyregs/fulltext/emergencylandreglaw.htm>

Židovské agentury a JNF byl převeden pod správu Rozvojové agentury, která byla ustavena zákonem¹⁰³ v srpnu 1950. V roce 1951 byl přijat zákon o státním majetku¹⁰⁴, v jehož 3. odstavci je stanoveno, že nemovitost bez majitele situovaná v Izraeli se stává majetkem státu Izrael od dne, kdy se takovým stala nebo od 15. května 1948, podle toho, které datum je pozdější. Tímto zákonem byl převod veškerého pozemkového fondu, vyjma několika procent půdy v soukromém vlastnictví, do moci státu Izrael dokončen, což v roce 1960 potvrdil shora zmíněný zákon o půdě.

Tyto vládní aktivity byly vedeny snahou získat kontrolu nad, pokud možno, celým územím státu Izrael v hranicích z roku 1948. Po vítězství v Šestidenní válce se pozornost politiků obrátila na Sinajský poloostrov, Západní břeh Jordánu a Golanské výšiny. Sinajský ostrov byl po podepsání mírových smluv v Camp Davidu navrácen Egyptu, a tak se jím dál v této práci zabývat nebudu. Golanské Výšiny byly roku 1981 vládou Izraele formálně anektovány a dnes zde platí Izraelský právní řád. Ačkoliv anexe nebyla mezinárodním společenstvím uznána (Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 497), platí tam stále status quo. Většina Syřanů odtud odešla a v současné době zde žijí hlavně přistěhovalci ze zemí bývalého Sovětského svazu a v menším počtu Drúzové.

Také Západní břeh, v izraelské terminologii Judea a Samaří, se stal vhodným územím pro výstavbu nových osad. V roce 1968 vláda zastavila proces registrace pozemků započatý už za britského mandátu, který průběžně pokračoval pod Jordánskou vládou a díky kterému byla provedena registrace pozemků o rozloze téměř jedné třetiny území Západního břehu. Tento akt vláda ospravedlnila tvrzením, že je třeba zajistit nepoškození práv nepřítomných a jordánských občanů, jejichž absolutní panství nad majetkem nelze v důsledku dočasné okupace zajistit. Toto opatření umožnilo později Izraeli vznést nárok na vlastnictví pozemků, jejichž právní ukotvení nebylo zajištěno zapsáním do pozemkového registru.

¹⁰³ Development Authority (Transfer of Property) Law, 5710 – 1950. Dostupné anglicky na: <http://www.israellawresourcecenter.org/israelaws/fulltext/devauthoritylaw.htm>

¹⁰⁴ State Property Law (5711 - 1951). Dostupné anglicky na: <http://www.israellawresourcecenter.org/israelaws/fulltext/statepropertylaw.htm>

Pro získání další půdy využil Izrael výjimky, kterou mu poskytovala Haagská konvence¹⁰⁵. Ta mu umožnila v letech 1968 až 1979 prohlásit přibližně 4870 ha soukromé půdy za území potřebné pro vojenské účely. Kromě vojenských základen začaly na obsazeném území poznenáhlu vznikat nové civilní osady. Vrchní soud při zamítání žalob ze strany původních vlastníků používal argumentaci vojenských velitelů, podle které byly tyto osady budovány v souladu s potřebami armády zajistit obranu hranic státu. V roce 1979 ale došlo k průlomovému rozhodnutí Nejvyššího soudu, který dal za pravdu žalobcům a potvrdil, že v případě osady Elon Moreh nešlo o stavbu důležitou pro obranu hranic (Čejka 2011: 169). Protože se osada nacházela na soukromé půdě, nařídil soud její vystěhování a demolici. Vláda toto rozhodnutí však nerespektovala, pouze přestala do budoucna používat bezpečnostní důvody jako záminku pro výstavbu nových osad.

Vzhledem k přítomnosti precedentu kauzy Elon Moreh bylo tak potřeba najít nový způsob jak umožnit výstavbu dalších osad. Pro nalezení právního rámce získání pozemků byl využit už více než sto let starý osmanský pozemkový zákon z roku 1858. Ten, jak bylo popsáno v kapitole o pozemkové reformě Osmanské říše, rozlišoval pět typů půdy. Byly jimi mīrī, matrūk, memluka, waqf a mawāt. Půda typu memluka a waqf byla vedena jako soukromá a tak se pozornost vlády zaměřila na zbývající typy. Neobdělávatelná, mrtvá půda typu mawāt, kterou bylo možno podle osmanského zákoníku zkonfiskovat, byla převedena rozkazem pod vojenskou správu¹⁰⁶. S využitím leteckého snímkování byly tyto pozemky lokalizovány a prohlášeny za státní. Držení půdy typu mīrī bylo podmíněno jejím obděláváním. Pokud tuto půdu majitel po dobu tří po sobě jdoucích let neobdělával, propadla zpět státu¹⁰⁷. Izraelská vláda také v těchto případech využila osmanský pozemkový zákon, který v Jordánském spravovaném

¹⁰⁵ Haagská konvence upravuje způsoby nakládání s okupovaným územím. Nepovoluje však jeho osídlování civilním vlastním obyvatelstvem. Jedinou výjimkou je využití stávajících nemovitostí pro potřeby vojenské správy území, která je ale z principu jen dočasná. Povinností armády je platit původním majitelům za pronájem.

¹⁰⁶ Hareuveni, Eyal, 2010, By Hook and by Cook: Israeli Settlement Policy in the West Bank [online]. Jerusalem: B'tselem, Dostupné anglicky na: http://www.btselem.org/sites/default/files2/201007_by_hook_and_by_crook_eng.pdf str. 25

¹⁰⁷ Vojenské oblasti pod zvláštním režimem byly přístupné jen s povolením vojenského velitele oblasti. Získat takové povolení se arabskému majiteli zpravidla nepodařilo.

území stále platil. S využitím leteckého snímkování byly vytipovány neobdělávané pozemky, aby byly následně převedeny do držení Depozitáře opuštěného majetku, popřípadě Rozvojové agentury.

Konfiskace půdy byla prováděna i s využitím zákona o majetku nepřítomných z roku 1950¹⁰⁸, podle kterého je správce (místní vojenský velitel) odpovědný za zanechaný majetek až do doby návratu právoplatného vlastníka. Vzhledem ke skutečnosti, že Izrael návrat uprchlíků dosud neumožnil, stala se z této dočasné správy trvalá skutečnost. Pokud přece jen někdo požádal o navrácení majetku nebo kompenzaci, dostalo se mu částky v nominální hodnotě jeho pozemku bez nároku na úrok. Výše popsané metody umožnily státu zkonfiskovat přes 40 procent půdy nacházející se na Západním břehu Jordánu. Společně s komerčními nákupy, které vláda podporovala, tak Izrael ovládl, zcela v rámci jím vydaných zákonů a inkorporovaného práva předchozích státních útvarů, téměř 50 procent rozlohy Západního břehu vyjma teritoria Východního Jeruzaléma, který byl přímo, v rozporu s mezinárodně uznávanými pravidly, anektován.

7. 3. Konec levicových vlád a vláda Likudu

Ačkoliv do roku 1977 vládla v Izraeli vždy levicově zaměřená vláda tvořená převážně sekulárními sionisty, nebyly tyto vlády zcela prosty náboženského vlivu. Postavení náboženských orgánů bylo potvrzeno ještě před samotným vyhlášením státu. Nábožensky orientované strany pod různými názvy¹⁰⁹ se podílely na všech vládách od vzniku státu Izrael, nezastávaly však klíčové vládní posty. Jejich doménou bylo školství a z dalších obsazovaly ještě ministerstvo pro náboženské záležitosti a v jednom případě i ministerstvo zemědělství. Jejich aktivity byly už od počátku postaveny na myšlence vybudování židovské národní domoviny v souladu s halachickým právem. Územní politika a politika osídlování byla ale prováděna plně pod taktovkou levicově sekulárních politiků strany Mapaj,

¹⁰⁸ Absentees' Property Law. 5710 – 1950. Dostupné anglicky na:

<http://www.israelawresourcecenter.org/israelaws/fulltext/absenteepropertylaw.htm>

¹⁰⁹ United Religious Front, Po –el Mizrahi, Poalei Agudat Yisrael, National Religious Party, Religious Torah Front, Poalel Agudat Yisrael.

Ma'arach a Strany práce. A že to byly politiky více než přímočaré svědčí zveřejněné deníky ministra zahraničí a v letech 1953 až 1955 premiéra Moše Šareta¹¹⁰.

Jejich vliv narostl zcela neúměrně počtu získaných mandátů až v období vlád Likudu, které odstartovaly vítězné volby v roce 1977, kdy se stal premiérem bývalý velitel sionistické teroristické organizace Irgun Menachem Begin. Osídlovací politika začala být častěji zdůvodňována odkazy na historickou přítomnost, případně na vhodné pasáže tóry. Ve jménu historického nároku a naplňování božího odkazu se do osídlování pustili příslušníci hnutí Guš Emunim¹¹¹. Hlavní strategií tohoto hnutí bylo zakládání osad bez vědomí vlády a často v přímém rozporu s, v té době proklamovanou, osadnickou politikou izraelských vlád. Jejich zpětná legalizace ze strany vlády se stala poté zpravidla jen otázkou času. Vláda osídlování přímo podporovala a dodnes podporuje cenovými a daňovými výhodami, které se staly velmi přitažlivými pro tradičně početné rodiny charedim a nemajetné přistěhovalce. Obecně lze konstatovat, že levicové vlády do Šestidenní války převedly do správy státu téměř veškeré území Eretz Israel přiřknuté mu rezolucí Valného shromáždění OSN z listopadu 1947 a připravily podmínky pro osídlovací politiku pravicových vlád, které nastoupily roku 1977.

V roce 1992 došlo k výměně vlád, kdy Likud na dvě volební období vystřídala Strana práce. Za jejího působení byly podepsány Dohody z Osla I. (1993) a II. (1995¹¹²). Až druhá dohoda obsahovala článek nepřímo pojednávající o zákazu výstavby dalších osad na Západním břehu¹¹³. Jak se následně ukázalo, neměla tato opatrně formulovaná dohoda na pokračující

¹¹⁰ In:Livia Rokachová Posvátný terorismus Izraele s předmluvou Noama Chomského. Dostupné na:http://www.vzdelavaci-institut.info/?q=systém/files/Posvátný_terorismus_Izraele.pdf

¹¹¹ Blok Věrných - radikálně pravicově orientované osadnické hnutí, založené oficiálně roku 1974 a tvořené bývalými žáky rabína Cvi Jehudy Cooka. V osídlování obsazených území vidí naplňování božího plánu s lidem Izraele.

¹¹² V souvislosti s podpisem dohod z Osla a také mírové smlouvy s Jordánskem (1994) byl úřadující premiér Jicchak Rabin v listopadu 1995 zastřelen židovským náboženským radikálem Jigalem Amirem.

¹¹³ „Ani jedna strana nezahájí a nepodnikne jakékoliv kroky, které by změnily stav na Západním břehu Jordánu a v Pásmu Gazy až do výsledků vzájemného jednání o trvalém statusu“ Dostupné anglicky na: <http://www.acpr.org.il/publications/books/44-zero-isr-pal-interim-agreement.pdf#page=3&zoom=auto,0,23>

výstavbu žádný vliv. I přesto, že se vláda v dohodě s USA zavázala novou výstavbu neumožňovat a skončit z rozšiřováním té stávající. Jenže v této dohodě byla jedna výjimka. Tou bylo umožnění výstavby pokrývající potřeby přirozeného růstu (natality) zdejší populace. Na základě této výjimky však pokračovala výstavba nejen pro potřeby přirozeného růstu obyvatelstva, ale také pro potřeby nových přistěhovalců, za jejichž usazení se na Západním břehu jim vláda vyplácela finanční prémie. Pro jejich potřeby byly stavěny oficiálně nové čtvrti stávajících osad, které se ale ve skutečnosti nacházely zpravidla ve značné vzdálenosti od těchto sídel (Lein, Weizman 2002: 15 - 16)¹¹⁴. Následně se z nich stávaly samostatné jednotky využívající výjimky pro „přirozený růst.“

Od roku 1993 se tak do vypuknutí druhé intifády zvýšil počet bytových jednotek o 54 procent, kdy nejrozsáhlejší výstavba proběhla za vlády Ehuda Baraka v roce 2000. Do tohoto roku se tak počet osadníků zvýšil na 191 600, což znamenalo 90 procentní nárůst (Lein, Weizman 2002: 16 – 17). Teno razantní vzestup sebou přinesl stále hlasitější projevy nesouhlasu ze strany palestinských obyvatel zasaženého území. Evidentní snahy o geografické a demografické změny, které už v budoucnu nebude možno změnit, omezovaly stále více jejich svobodu pohybu. Mezi osadami byly totiž stavěny silnice jen pro potřeby osadníků. Na místních komunikacích byla zřizována kontrolní místa (check point), u kterých docházelo často k dopravním zácpám. Návštěva opozičního politika Ariela Sharona, kterou v doprovodu asi 1000 policistů vykonal 28. září 2000 na Chrámovém pahorku¹¹⁵ v Jeruzalémě, se poté stala spouštěčem obrovské vlny násilí známé jako druhá intifáda, která po několik následujících let sužovala obyvatele celého Izraele a přinesla smrt 2900 Palestinců a 900 Izraelců (Hassner 2003: 2) a znamenala zničení více než 130synagog po celém světě¹¹⁶.

Tento jeho akt mající množství přívrženců i kritiků mu pravděpodobně o několik měsíců později přinesl vítězství v parlamentních

¹¹⁴Jednalo se o osady Menorah a Modi‘ In Illit proměněné na osady oficiálně v letech 1996 resp. 1998.

¹¹⁵ The Guardian 29. 9, 2000. Dostupné anglicky na: <http://www.theguardian.com/world/2000/sep/29/israel>. 10. 12. 2015

¹¹⁶ „A Rise in the Extent of Anti-Semitism in 2001,“ Haaretz 9. 4. 2002

volbách. Ačkoliv z pozice ministra zemědělství, kterou ve vládě Likudu v minulosti zastával, patřil vždy k podporovatelům politiky osídlování, byl to právě Sharon, kdo navrhl a přes silný odpor opozičních i vládních politiků prosadil jednostranné vyklizení pásma Gazy. Výstavba na Západním břehu i přes probíhající intifádu a vyklizení Pásma Gazy pokračovala. Mezi lety 2000 až 2007 tak bylo postaveno 10 000 nových bytových jednotek a počet obyvatel vzrostl z 190 000 na 262 000¹¹⁷. Jediným územním ústupkem vlád Likudu, ze strany Izraele pragmatickým krokem, tak bylo jednostranné předání pásma Gazy do palestinské správy a vyklizení čtyř vesnic¹¹⁸ na severu Západního břehu vládou Ariela Sharona v roce 2005.

Po Arielu Sharonovi (poté co tento politik utrpěl vážnou mozkovou mrtvici) se v lednu 2006 stal premiérem nevýrazný Ehud Olmert, který dovedl zemi do předčasných voleb v březnu, které vyhrál Likud v čele s Benjaminem Netanjahuem. Za jeho vlády se stal ministrem pro vnitřní záležitosti Eliyahu Yishai ze strany Šas¹¹⁹. Za jeho působení došlo k bezprecedentnímu nevydání vstupních víz několika katolickým kněžím a řeholníkům, pozvaným do Izraele za účelem odborného působení či výkonu své kněžské funkce¹²⁰. A nejednalo se přitom o arabské duchovní, ale o duchovní původem z Afriky popřípadě Evropy.¹²¹ Tato událost byla křesťanskou veřejností vnímána jako signifikantní pro nárůst vlivu ortodoxního judaismu na politiku vlády. Vlády, jejíž ministr nerespektoval mezinárodní smlouvu se Svatým stolcem uzavřenou roku 1993.

Vliv ortodoxních charedim a stejně tak mesianisticky založených ortodoxních sionistů se vedle takovýchto případů projevoval hlavně při osídlování okupovaných území. Příslušníci těchto komunit byli a jsou

¹¹⁷ Dostupné anglicky na:

<http://middleeast.about.com/od/israelandpalestine/a/me080826.htm>. 10. 12. 2015

¹¹⁸ Chomeš, Kadim, Sa – Nur a Gadim. Ačkoliv byly osady opuštěny, ponechala si izraelská armáda nad opuštěným územím kontrolu. Pro místní arabské obyvatelstvo nemělo tedy opuštění těchto osad žádný význam.

¹¹⁹ Sefardští strážci tóry - ultraortodoxní sionistická náboženská politická strana založená v roce 1984. V posledních volbách v roce 2015 obsadila sedmé místo a získala sedm poslaneckých mandátů.

¹²⁰ Převzato z Asia News. Dostupné na: <http://rcmonitor.cz/download/MONITOR-2009-26.pdf>

¹²¹ Je známo, že to, co Vatikán vnímá jako přirozený projev svobody vyznání a s tím spojený svobodný výkon funkce, v některých případech izraelská strana vnímá jako bezpečnostní riziko. Jde o případy, kdy se v osobě církevního činitele jedná o osobu pocházející z některé muslimské země.

jedni z nejmilitantnějších propagátorů politiky osídlování. V roce 2011 tak bylo na Západním břehu zaznamenáno 124 nových osad a 100 tzv. outpostů¹²². Tyto outposty jsou převážně přistavěny k existující osadě nebo v její blízkosti a jsou tvořeny zpravidla mobilními karavany. Jedná se většinou o nelegální stavby, což ale nebrání vládě v jejich finanční podpoře a připojení do infrastruktury popřípadě poskytnutí ochrany vojenskými jednotkami. V následujícím roce oznámila vláda úmysl vystavět 3000 nových bytových jednotek v oblasti nacházející se mezi Jeruzalémem a blokem osad Ma'ale Adumin. Tuto výstavbou by byla oblast Západního břehu v podstatě rozdělena na jižní a severní část. Proti tomuto plánu se zdvihla vlna odporu na domácí i zahraniční scéně. Kriticky se k němu postavila i vláda Spojených Států Amerických tvrzením, že podobné akce obnovu přímých jednání nebo dosažení dvoustranného řešení.

I když výstavba nových jednotek probíhala převážně na Západním břehu a ve Východní Jeruzalémě, nové byty vznikaly i v jiných lokalitách. Podle zákona o svobodě pobytu (Basic Law, Freedom of Occupation 1994) má každý občan Izraele právo se usadit na místě dle svého výběru. Že tato zákonem ochráněná svoboda neplatí pro každého, zjistil v roce 2009 redaktor deníku Haaretz. V článku ze dne 21. července popsal případ, kdy palestinský obyvatel z Východního Jeruzaléma chtěl koupit byt v západním Jeruzalémě. Většina bytů v západní části města je ale vystavěna na pozemcích ve správě ILA¹²³. Kupující si tak byt nemůže koupit, ale jen pronajmout na 49 let v souladu se zákonem o ILA¹²⁴. Tento zákon také zakazuje, s odkazem na jiné zákony, pronájem nebo prodej majetku v držení této organizace osobám nežidovského původu. Zájemce o koupi bytu, tak nesplnil základní podmínku a z koupi proto sešlo.

V roce 2009 byla izraelským parlamentem (Knessetem) schválena rozsáhlá reforma zákona o ILA (Israel Land Administration - Amendment No. 7), která zavedla širokou privatizaci půdy, umožňující její výměnu mezi

¹²² Land Expropriation Settlements Statistics. Dostupné anglicky na: <http://www.btselem.org/settlements/statistics>. 10. 12. 2015

¹²³ Israel Lands Administration zřízena zákonem č. 33 z roku 1960 (Israel Lands Administration Law)

¹²⁴ Dostupné anglicky na: <http://www.israellawresourcecenter.org/israelaws/fulltext/landsadmlaw.htm>

státem zastoupeným ILA a JNF. Pozemky JNF, které se nacházely v zastavěných oblastech, byly převedeny do rukou státu, čímž byla umožněna jejich následná privatizace. JNF za to výměnou obdržel téměř 6 000 hektarů půdy v oblasti Naqab (Negevu) a Galileje. Do jeho správy se tak dostala území s vysokou koncentrací arabské populace (Bishara, Hamdan 2009: 9).

Stát tak mohl provést privatizaci pozemků, které ovládal včetně nově nabytých pozemků od JNF tvořících v úhrnu plochu o rozloze 80 000 ha. Privatizace těchto pozemků ze strany vlády ale neznamenal otevření možnosti jejich nákupu ze strany izraelských nebo palestinských Arabů. Jednalo se hlavně o proměnu dosavadních pronájmů na řádné vlastnictví s možností dalšího prodeje. Do těchto pozemků byly zahrnuty i pozemky zabavené v minulosti palestinským uprchlíkům na základě zákonů o opuštěném majetku, o majetku nepřítomných osob a dalších. Tato privatizace, pokud bude provedena, pak definitivně znemožní případné budoucí navrácení těchto majetků jejich původním majitelům (Forman, Kedar 2004: 2).

Další překážkou v možnosti osídlení zemědělské půdy palestinskými Araby vytvořily nově vzniklé tzv. Příjímací výbory vzniklé v souladu se zákonem přijatým Knessetem v dubnu 2011 (Admissions Committee Law). Tento zákon vyžaduje od každého, kdo by se chtěl přestěhovat do jakékoliv komunity v Galileji či Negevu (regiony s vysokou hustotou arabské populace) tvořené méně než 400 rodinami, souhlas takového výboru. Výbory mohou ale uchazeče odmítnout protože „nejsou vhodní pro způsob života v komunitě“ popřípadě „jejich přítomnost by mohla poškodit jemnou strukturu komunity“¹²⁵. Tyto výbory působí v 695 zemědělských vesnicích a městech, které dohromady představují 68,5 procenta všech izraelských měst a kolem 85 procent z celkového počtu vesnic (Hesketh 2011: 32).

Přijetím reformního zákona a zákona o přijímacích výborech si Izrael vysloužil pozornost Výboru pro eliminaci rasové diskriminace, který působí při OSN. Ten ve své zprávě z března 2012 (CERD/C/ISR/CO/14 -16),

¹²⁵ Human Rights watch (30. 3. 2011) Israel New Laws Marginalize Palestinian Arab Citizens. Dostupné anglicky na: http://www.hrw.org/news/2011/03/30/israel_new_laws_marginalize_palestinian_arab_citizens. 10. 12. 2015

v článku č. 15 této zprávy konstatoval: „... *znepokojení nad přijetím několika diskriminačních zákonů v pozemkových záležitostech neúměrně postihujících nežidovské komunity. Zejména pak novelu zákona o ILA z roku 2009, Zákon o přijímacích výborech.*“ Ve své zprávě pak doporučil vládě Izraele učinit kroky k zajištění rovného přístupu k půdě všem bez rozdílu¹²⁶.

Jak je z výše uvedeného zřejmé, izraelská pravicová vláda vedle osídlovací politiky pokračuje i v procesu půdních akvizic zcela v intencích levicových vlád provádějících tuto politiku do 80. let 20. století. Vedle těchto procesů, ne však stranou pozornosti probíhá judaizace společnosti, která se mimochodem projevuje i, zatím jen verbálně deklarovanou, snahou o očistu země od modlářství cizích, z pohledu ortodoxních věřících, pohanských kultů. Jedním z takových případů byla i výzva k vypalování katolických kostelů pronesená vůdcem extremistické skupiny Lehava¹²⁷ Ben Zion Gopsteinem v červnu 2015 na setkání se studenty náboženské školy. V reakci na tuto výzvu došlo vzápětí ke žhářskému útoku na katolické poutní místo Tabgha a přilehlý benediktýnský klášter¹²⁸.

¹²⁶ Celý text dostupný anglicky na:

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/cerd/docs/CERD.C.ISR.CO.14-16.pdf>

¹²⁷ Lehava je ultrapravicová organizace striktně odmítající asimilaci židů. V roce 2014 byli někteří její členové uvězněni za opakované napadání smíšených arabsko-židovských škol

¹²⁸ Dostupné anglicky na: <http://www.timesofisrael.com/arson-suspected-in-fire-at-church-on-sea-of-galilee/>, česky: <http://www.ztis.cz/rubrika/izrael/clanek/krestansky-kostel-u-jezera-kineret-vypalen-pachateli-pravdepodobne-zidovsti-extremiste>

8. Závěr

Jak z předchozích kapitol vyplývá, mohla by domněnka, že aplikace majetkových práv k pozemkům a nemovitostem dnes nemá žádný podstatný vliv na vztahy arabského a židovského etnika, být velmi zavádějící. To stejné lze konstatovat i v případě vztahů náboženských obcí, z nichž předmětem mého zkoumání byly judaismus, islám a křesťanství, resp. katolická církev.

Odpověď na první výzkumnou otázku se skrývá právě v přístupu židovského státu ke změnám ve vlastnictví půdy na územích, která mu byla přiřčena rezolucí Valného shromáždění OSN z roku 1947 a dále, což se jeví mnohem závažnější, na územích, jež mu podle mezinárodně platných norem nepatří. Na obou teritoriích existují pozemky, kde legalita jejich držení státem Izrael je přinejmenším diskutabilní a které byly (na území Izraele)¹²⁹ a nadále jsou (na Západním břehu) s využitím místní jurisdikce privatizovány pro potřeby dalších imigrantů, kteří do země bez přestání přijíždějí na základě zákona o návratu.

Trvalá potřeba území, pro možnost ubytování imigrantů, tak vlastně užívá v minulosti osvědčené šablony. Jenom místo nákupčích JCA a JNF teď přichází vláda demokratického státu a s pomocí vlastních průběžně vytvářených zákonů, dále s využitím právních řádů zaniklé Osmanské říše, popřípadě právního řádu Jordánského království, v jehož případě jde o sousední suverénní stát, zestátnuje primárně soukromou půdu. Jinou záminkou pro zábor soukromé půdy je její prohlášení za vojensky důležitou pro bezpečí občanů a státu. Tyto státní aktivity se dotýkají jak majetku arabských muslimů, tak arabských křesťanů. Všechny byly a jsou vedeny jednostranně dominantním etnikem, které má oporu v armádě a samo je tvůrcem právního prostředí, v jehož rámci jsou převody vlastnických práv prováděny. Asymetričnost tohoto vztahu je tedy zcela zřejmá a s nejvyšší pravděpodobností nepřispívá k pozitivnímu vnímání majority ze strany obou minorit.

¹²⁹ V průběhu války za nezávislost a bezprostředně po ní bylo na území Izraele vylidněno okolo 400 arabských měst a obcí. V polovině roku 1949 byla většina těchto lokalit zcela nebo částečně v ruinách a byla tedy neobyvatelná. (Morris 2004: 242).

Vztah obou minorit prošel za léta společného sdílení prostoru Palestiny mnoha změnami¹³⁰. Po založení státu Izrael mnozí jejich příslušníci sdíleli stejný osud, totiž že utekli nebo byli vyhnáni ze svých domovů a pozemků a následně našli útočiště na území Západního břehu¹³¹. Toto území bylo de iure do roku 1994 výsostným územím Jordánského království, de facto však bylo od 70. let ovládáno Organizací pro osvobození Palestiny a její politickou frakcí sekulární socialistickou stranou Fatah.

Dokud bylo území spravováno Jordánskem, resp. OOP ideologicky podporovanou Sovětským svazem, dostávalo se křesťanům stejných práv jako jejich muslimským spoluobčanům. Organizace si velmi zakládala na sekulárním charakteru území, protože se tím mohla stavět do pozice ochránce práv muslimů a křesťanů ve Svaté zemi.

Křesťané provozovali, ve spolupráci se zde sídlícími kláštery, školy, které pro jejich kvality byly velmi oblíbené i mezi muslimskou populací. Po generace zde usazené rodiny byli v některých oblastech vlastníky rozsáhlých pozemků a různých provozů spjatých se zemědělskou produkcí. Skutečnost, že vedle křesťanů zaměstnávali také muslimy a zajišťovali tak obživu pro jejich často početné rodiny, také podporovala pozitivní vnímání křesťanů ze strany muslimské populace. Z výše popsaného tedy vyplývá, že vztahy arabských křesťanů a muslimů byly vždy na dobré úrovni a způsoby nakládání s půdou v jakékoliv podobě a míře nemělo na vzájemné soužití žádný vliv.

Když v roce 1990 OOP v čele s Arafatem přivítalo iráckou okupaci Kuvajtu, dostal se celá palestinská správa do úzkých. Kuvajt byl totiž spolu se Saúdskou Arábií největším sponzorem této organizace. Po roce 1991, když se rozpadl Sovětský svaz, přišla OOP o dalšího velkého podporovatele na mezinárodním poli, Jakmile organizace přišla nejen o politickou, ale hlavně o finanční, podporu ukázalo se, že vlastně není schopná obyvatelům

¹³⁰ Od 4. stol. dominance křesťanského živlu, končící v 7. stol. v souvislosti s arabskou expanzí, po které následovalo relativně harmonické soužití ukončené vládou ukončené krátký čas (začátkem 11. stol.) za vlády fátimovského chalífátu a následným obdobím křížových výprav a existencí jeruzalémského království. Po pádu tohoto království a znovunastolení vlády chalífátu byly tyto vztahy v rámci platných právních úprav islámského práva korektní. To platilo i za Osmanské říše.

¹³¹ A také v Libanonu a překvapivě i v Pásmu Gazy, kde existuje několik katolických farností dodnes.

Západního břehu mnoho co nabídnout. Nastávající situace využilo, do té doby v pozadí stojící, hnutí Hamás.

Toto islamistické hnutí nebylo na rozdíl od OOP spojeno s politikou vyjednávání s Izraelem, a proto se mohlo prezentovat jako pravý ochránce zájmů palestinských muslimů. K tomu mu napomohla i skutečnost, že se, nemaje prozatím politickou moc, angažovalo převážně v sociálních aktivitách ve prospěch chudých a potřebných, čímž získávalo obecnou podporu. Vedle této, jistě pozitivní, aktivity se ale také prezentovalo jako nesmlouvavý bojovník proti Izraeli. Vojenské křídlo hnutí, pracující v utajení, provedlo řadu útoků na území Izraele¹³². Protože ale bylo, a stále je, významně podporováno Saúdskou monarchií, má veškerá jeho aktivita vedle nacionálního ještě islamistický, rozuměj wahhábistický, charakter¹³³. Není proto divu, že s narůstajícím vlivem saúdské státní ideologie narostl na Západním břehu i vliv nositelů této ideologie tedy islámských kleriků (ulamá), který přímo nebo nepřímo způsobuje náboženskou radikalizaci obyvatelstva.

Ve světle těchto faktů je tedy diskutabilní, zda lze za nárůstem religiozity muslimů na Západním břehu hledat utrpení, jemuž jsou vystaveni v důsledku vysoké hustoty obyvatel, nezaměstnanosti a celkového pocitu bezvýchodnosti. Tedy, že příčinou tohoto jevu je Izrael a jeho pozemková politika. Pravděpodobně se zde protíná více vlivů, jejichž zkoumání ale nebylo předmětem této práce. Lze pouze spekulovat, zda by v případě svobodného rozvoje tohoto území, případně jeho připojením k Jordánsku¹³⁴ nebyly vytvořeny podmínky pro vytvoření religiózně pluralistického prostředí, jak tomu bylo a stále je právě v Hášimovském království¹³⁵. Expanzivní pozemková politika státu Izrael je tak, spíš než příčinou zvýšené religiozity muslimského obyvatelstva, tvůrcem prostředí, v němž se mohly bez omezení uplatnit vlivy, k jejichž přítomnosti by za jiných okolností

¹³² Hamás stál za vlnou sebevražedných útoků v Izraeli během druhé intifády (r. 2000 – 2006). Je také autorem raketových útoků prováděných z Pásma Gazy v posledních letech.

¹³³ Wahhábismus, který je prezentován jako návrat ke kořenům islámu, považuje příslušníky většiny dalších směrů tohoto vyznání za heretiky. Mimo jiné hlásá očistění území ummy od všeho neislámského, tedy i od jinověrců, resp. nevěřících.

¹³⁴ I tato myšlenka měla v řadách palestinského establishmentu své pevné místo, jak dokazuje shora citovaný rozhovor.

¹³⁵ Celý název monarchie je Jordánské Hášimovské království.

nedošlo v takové míře. A to je vlastně i odpověď na druhou výzkumnou otázku.

Nevyřešené otázky ekonomického charakteru, které měly být dle základní smlouvy upraveny do dvou let od jejího podepsání, znamenají velké existenční starosti pro katolické organizace, které v zemi působí, často pro blaho jejího arabského i židovského obyvatelstva, v oblasti zdravotních služeb, sociální péče a také jako zaměstnavatelé. Jedním z projevů neexistence stanoveného právního rámce byla výše popsaná aktivita izraelského ministerstva vnitra řízeného členem ultraortodoxní náboženské strany.

Vedle toho se začínají z ultraortodoxní obce ozývat hlasy, které tvrdí, že křesťanská přítomnost rituálně znečišťuje zemi izraelskou a může být příčinou stále odkládaného příchodu Mesiáše. V souvislosti s tím se na lokální úrovni začínají objevovat útoky proti majetkům katolické církve, či jí zastupovaným katolickým právním subjektům. Tyto útoky vedené radikálními náboženskými sionisty směřují proti posvátným poutním místům a jsou zdrojem velkého rozhořčení ze strany křesťanských věřících, ale i katolických institucí na nejvyšší úrovni.

Mezistátní smlouva mezi státem Izrael a státem Vatikán, reprezentujícím Svatý stolec, řeší pouze náležitosti týkající se těchto dvou stran. Lze tedy konstatovat, že konečné uzavření otevřených ekonomických otázek a podepsání smlouvy by prospělo obrazu státu Izrael, který při vyhlášení vlastní nezávislosti, vedle ochrany posvátných míst, také deklaroval podporu svobodě vyznání a svobodnému provozování náboženských kultů. A to jistě není zcela možné bez jasně a přesně stanovených podmínek. Přímý vliv na soužití izraelské, křesťanské a muslimské populace, případné neuzavření této smlouvy pravděpodobně mít nebude.

Odpovědí na třetí výzkumnou otázku pak tedy může být tvrzení, že dlouhodobé neřešení sporných majetkoprávních otázek sice vztahu státu Izrael a Svatého stolce neprospívá, ale rozhodně zatím není vnímáno jako zdroj poškozující vzájemné vztahy náboženských společenství, které vedle sebe v zemi izraelské působí.

9. Seznam použité literatury a pramenů

Literatura

Aryeh, L. Avneri., 1982, The claim of Dispossession: Jewish Land-Settlement and the Arabs, 1878 – 1948, New Jersey, Transaction Books, ISBN: 9780878559640

Codex iuris canonici, kol. autorů, 1994, str. 134, Praha, ZVON, ISBN 80-7113-082-6

Čejka, Marek., 2008, Izrael a Palestina, Brno, Barrister a Principal, ISBN: 978-80-87029-16-9

Čejka, Marek., 2011, Dějiny moderního Izraele, Praha, GRADA, ISBN: 978-80-247-2910-7

Efrat, Elisha., 2005, The West Bank and Gaza Strip: a geography of occupation and dissengagement, New York, Routledge, ISBN 041538545-8.

Gilbert, Martin. 2002, Izrael: Dějiny, Praha: BB Art, ISBN:80-7257-740-9

Inalcik, Halil., 1997, An Economic and Social history of the Ottoman Empire, volume One 1300 – 1600, Cambridge, Cambridge University Press, 978-052-157-455-6

Kincl, Jaromír., Urfus, Valentin. 1990. Římské právo, Praha: Panorama, ISBN: 978-807-179-0310

McGowan, Bruce., 1982, Men and Land in Economic Life in Ottoman Europe: Taxation, Trade and Struggle for Land, 1600 – 1800, Cambridge, Cambridge University Press, ISBN 978052113536

Mendel, Miloš., 2000, Náboženství v boji o Palestinu, Brno, Atlantis, ISBN 80-7108-189-2

Morris. Benny., 2004, The Birth of the Palestinian Refugees Problem Revisited, Cambridge, Cambridge University Press, ISBN: 978-0-521-00967-6

Murat Ocak., 2002, The Turks: Ottomans, svazek 3., Ankara, Yeni Türkiye, ISBN: 9756782552

Pavlincová, Horyna., 2003, *Judaismus, křesťanství, islám*, Olomouc: nakl. Olomouc, ISBN 80-7182-165-9

Pfeifer, Karel, Much Theodor, 2000, *Svár bratří v domě izraelském*, Praha: Themis, ISBN 80-85821-88-5

Potměšil, Jan, 2012, *Šarí'a Úvod do islámského práva*, 1. vydání, Praha: Grada, ISBN: 978-80-247-4379-0

Porath, Yehoshua, *The Palestinian Arab National Movement, 1929-1939: From Riots to Rebellion (Vol 2)*, 1977, London, Frank Cass, ISBN: 978-0714630700

Sachar, Howard Morley, *Dějiny státu Izrael*, 1999, Praha, Regia, ISBN: 80-902484-4-6

Theissen, Gerd., 1978, *Sociology of early Palestinian Christianity*, Minneapolis, Fortress Press, ISBN: 978-0-8006-1330-3

Prameny

Fearon, John D. 1995, *Rationalist Explanations for War*,- in *International Organization*, Vol. 49, Issue 03, Summer

Forman, G., Kedar, A., 2004, *From Arab Land to „ Israel Lands*,“ *The legal dispossession of the Palestinians displaced by Israel in the wake of 1948, Enviroment and Planning*, in: *Society and Space*, Vol. 22

Hassner, Ron, 2003, *To Halve and to Hold Conflicts Over Sacred Space and the Problem Indivisibility* in: *Security studies* 12, No. 4 Summer

Martykánová, Darina., 2002, in: *Historický obzor*, XI. – XII

Toft, Monica Duffy, 2003, *The Geography of ethnic violence- Identity, Interests and the Indivisibility of territory*, Princeton, Princeton University Press, ISBN: 978-0691123837

Yazbak, Mahmoud, 2000, *From Poverty to Revolt: Economic Factors in the Outbreak of the 1936 Rebellion in Palestine*, in *Middle Eastern Studies* Jul. 2000 36, 3

Elektronické články

Bishara, S., Hamdan, H., 2009, Critique of the Draft Bill – Israel Land Administration (Amendment No. 7). Adalah Position Paper (21. 7. 2009). Dostupné na:
http://www.adalah.org/newsletter/eng/jul09/position_paper_onland_reform_bill_jul04_2009.pdf, 29. 11. 2015

Hesketh, K., 2011, The Inequality Report the Palestinian Arab Minority in Israel Dostupné na:
http://www.adalah.org/uploads/oldfiles/features/misc/Inequality_Report.pdf
5. 12. 2015

Laws of the State of Israel: Authorized Translation from the Hebrew, Volume I". Government Printer, Jerusalem, Israel (1948-1987)Dostupné na:
<http://israelawresourcecenter.org>, 4. 12. 2015

Lein, Y., Weizman, E. 2002, Land Grab Israel's Settlement Policy in the West Bank. Jerusalem: B'Tselem, ISSN 0793-520X. Dostupné na:
http://www.btselem.org/download/200205_land_grab_eng.pdf. 8. 12. 2015

Jewish Settlement in Occupied Territories. JSTOR. University of California studies. 1978. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2536443>. 8. 12. 2015

O podstatě izraelsko-palestinskho konfliktu. Dostupné z:
<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/sadi-shanaah.php?itemid=11240>. 12. 12. 2015

Tretera, Jiří, Rajmund, 2000, Právní dějiny starověkého Izraele. Dostupné na:
<http://spcp.prf.cuni.cz/vyuka/izrael.htm> 16. 12. 2015

Internetové zdroje

<http://www.thejerusalemfund.org>

<http://www.icrc.org>

<http://www.jewishencyclopedia.com>

<http://www1.cbs.gov.il>

<http://britannica.com>
<http://www.middleeastpiece.com>
<http://www.mideastweb.org>
<http://avalon.law.yale.edu>
<http://www.custodia.org>
<http://www.un.org>
<http://www.mfa.gov.il>
<http://spcp.prf.cuni.cz>
<http://www.usccb.org>
<http://www.jpost.com>
<http://israelawresourcecenter.org>
<http://www.nolegalfrontiers.org>
<http://haaretz.com>
<http://www.btselem.org>
<http://www.ztis.cz>
<http://www.timesofisrael.com>
<http://www.hrw.org>
<http://www.rcmonitor.cz/>
<http://www.theguardian.com>

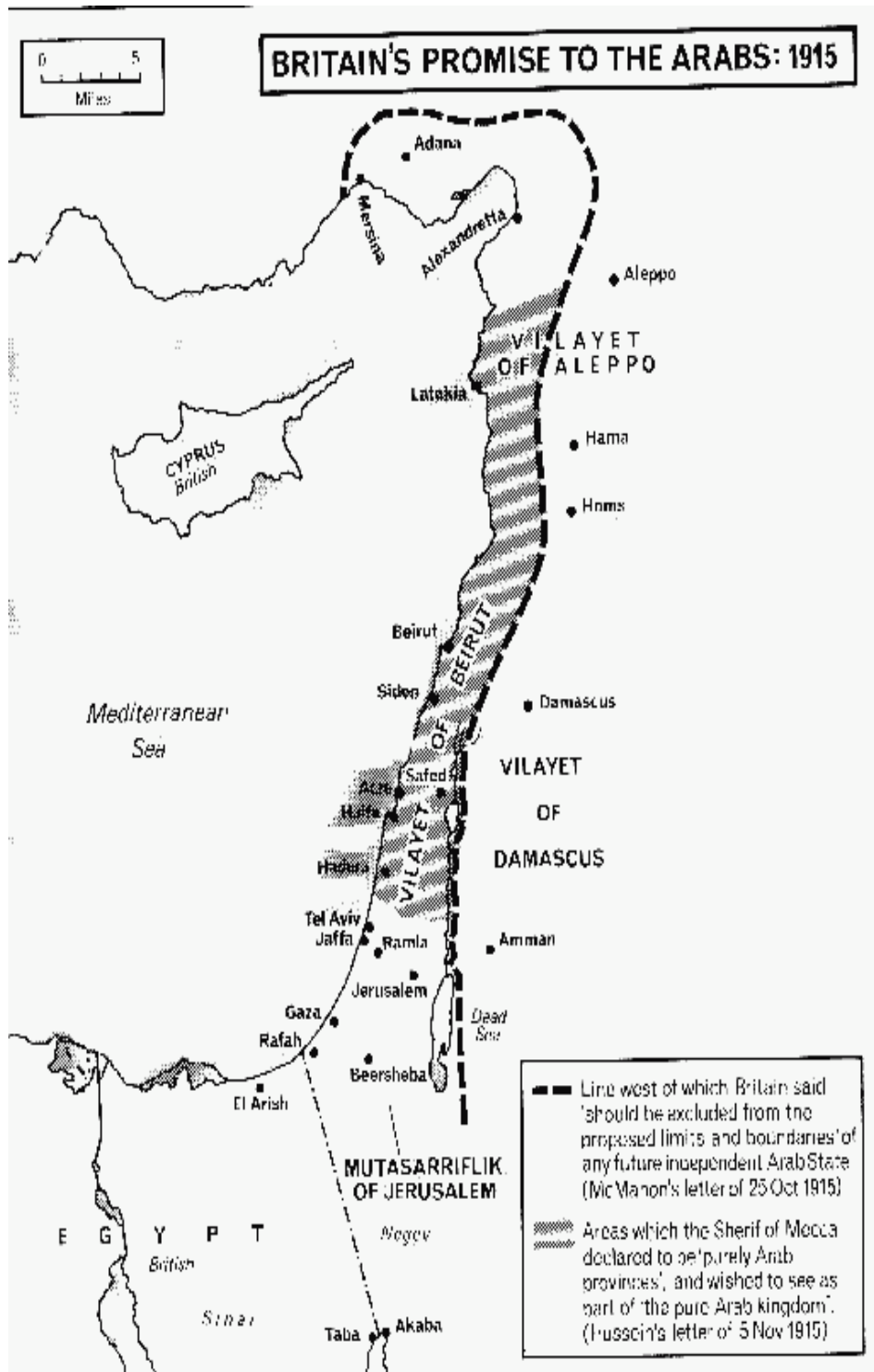
10. Přílohy

Příloha č. 1: Přehledný vývoj palestinského území

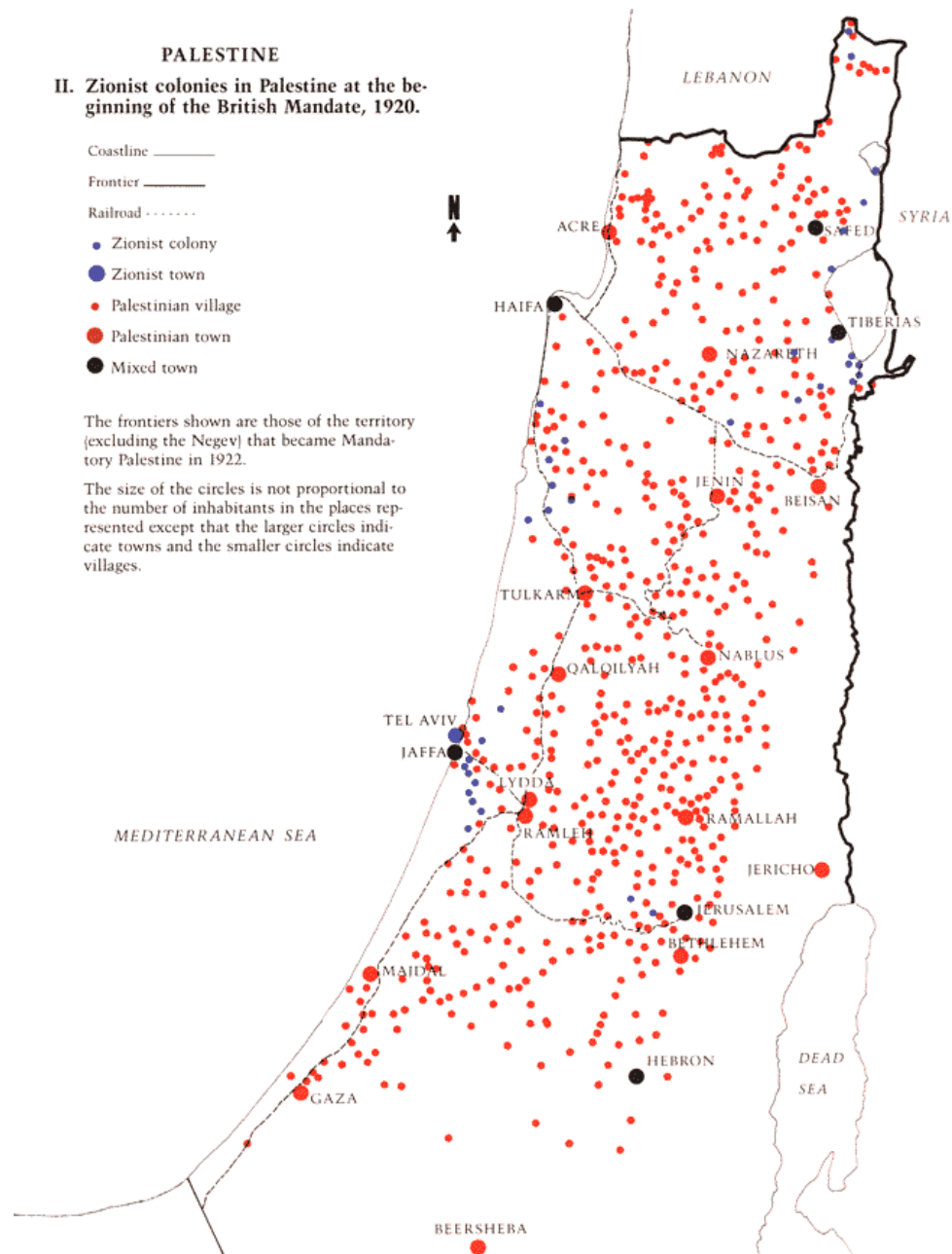

Zdroj: Legal expert counts 469 (illegal) settlements in occupied West Bank and Jerusalem. Dostupné z: <http://www.australiansforpalestine.net/69721>.
14. 4. 2015.

Příloha č. 2: Mapa britských slibů Arabům

Příloha č. 3: Mapy osídlení v období britského mandátu

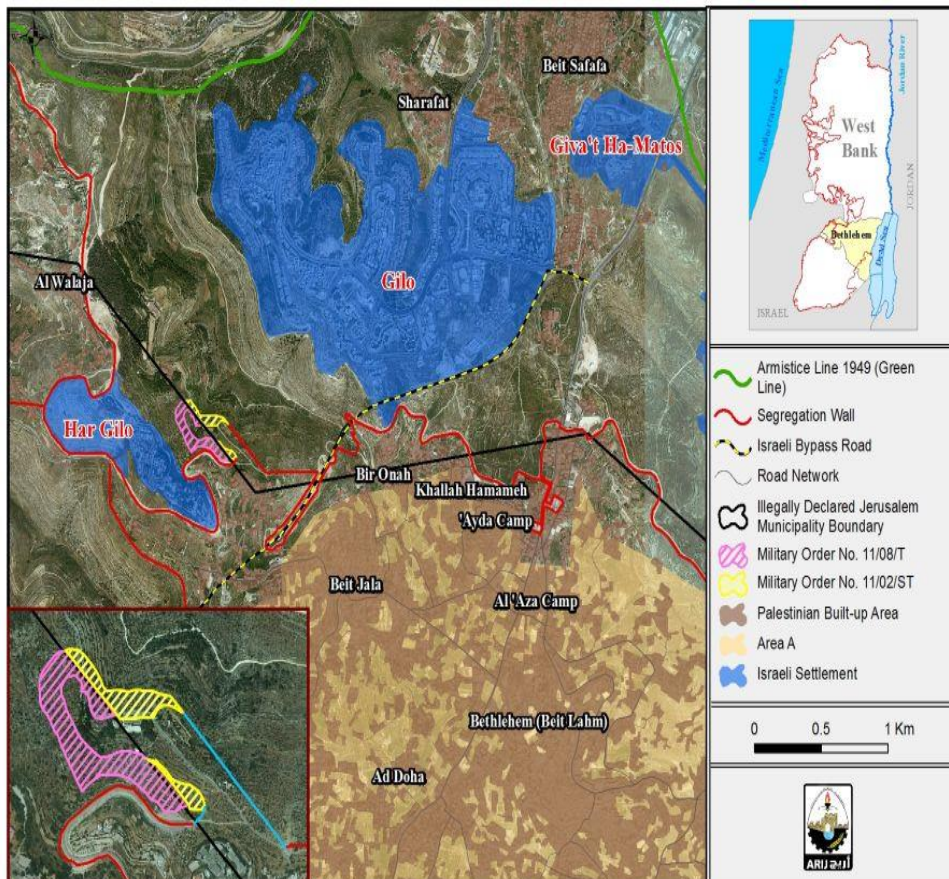
Příloha č. 4: Rozdělení Palestiny dle rezoluce VS OSN 181

Území	Rozloha		Počet obyvatel	
	<i>km²</i>	<i>%</i>	<i>Arabové</i>	<i>Židé</i>
Arabský stát	11 600	42,9	749 000	9 000
Židovský stát	15 110	56,5	497 000	498 000
Jeruzalém (OSN)	167	0,6	106 000	100 000

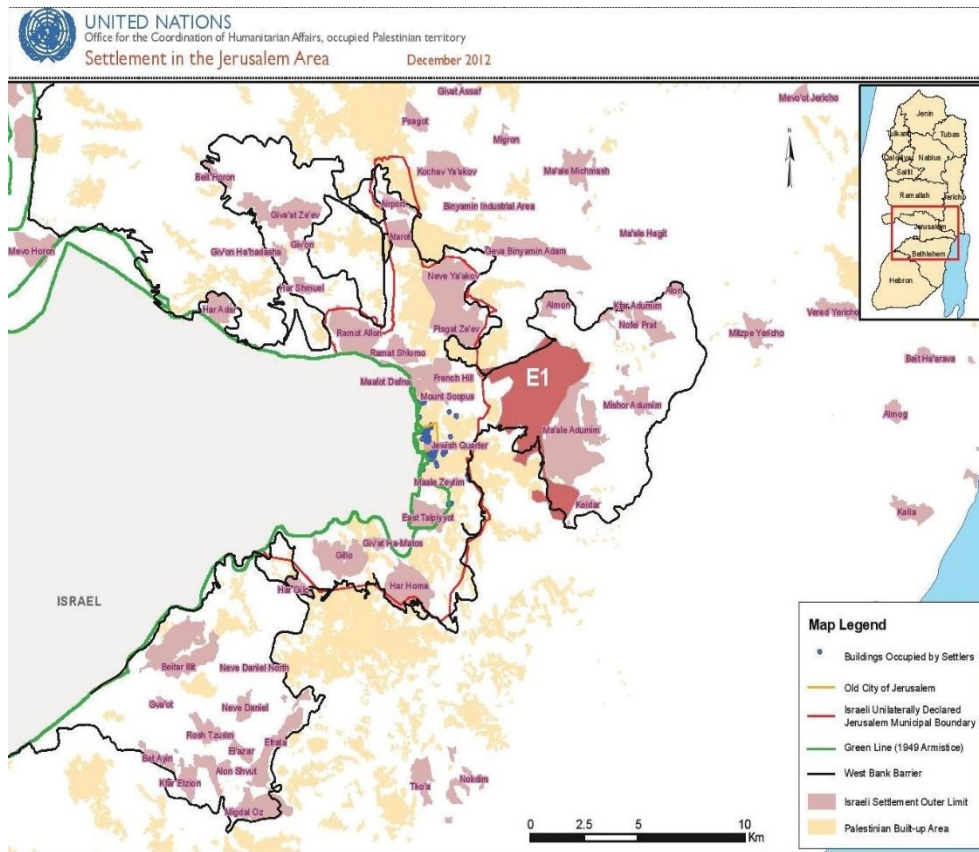
Příloha č. 5: Mapa bariéry mezi Jeruzalémem a Betlémem

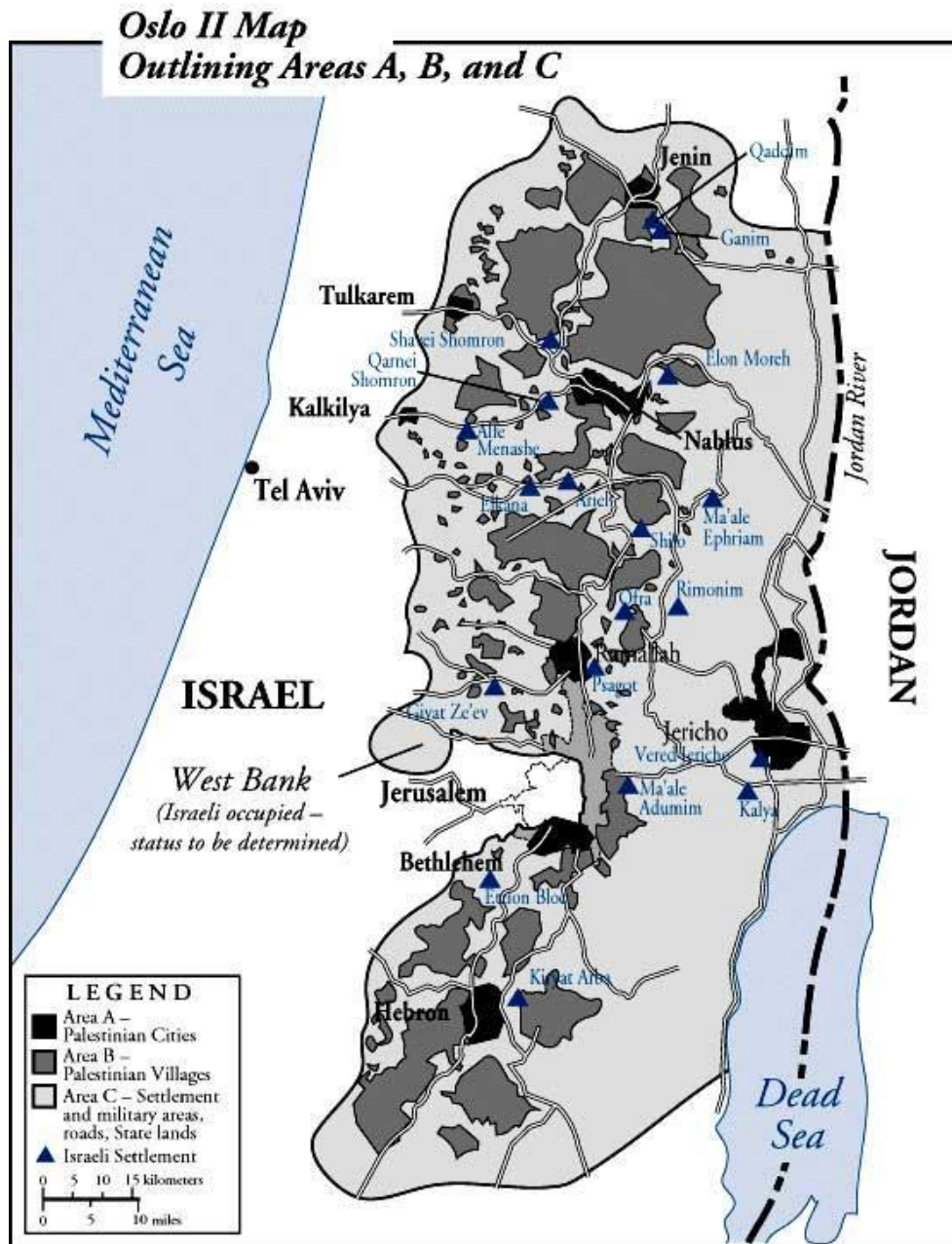
Příloha č. 6: Snímek separační bariéry údolí Cremisan

Příloha č. 7: Mapa osídlení oblasti Východního Jeruzaléma

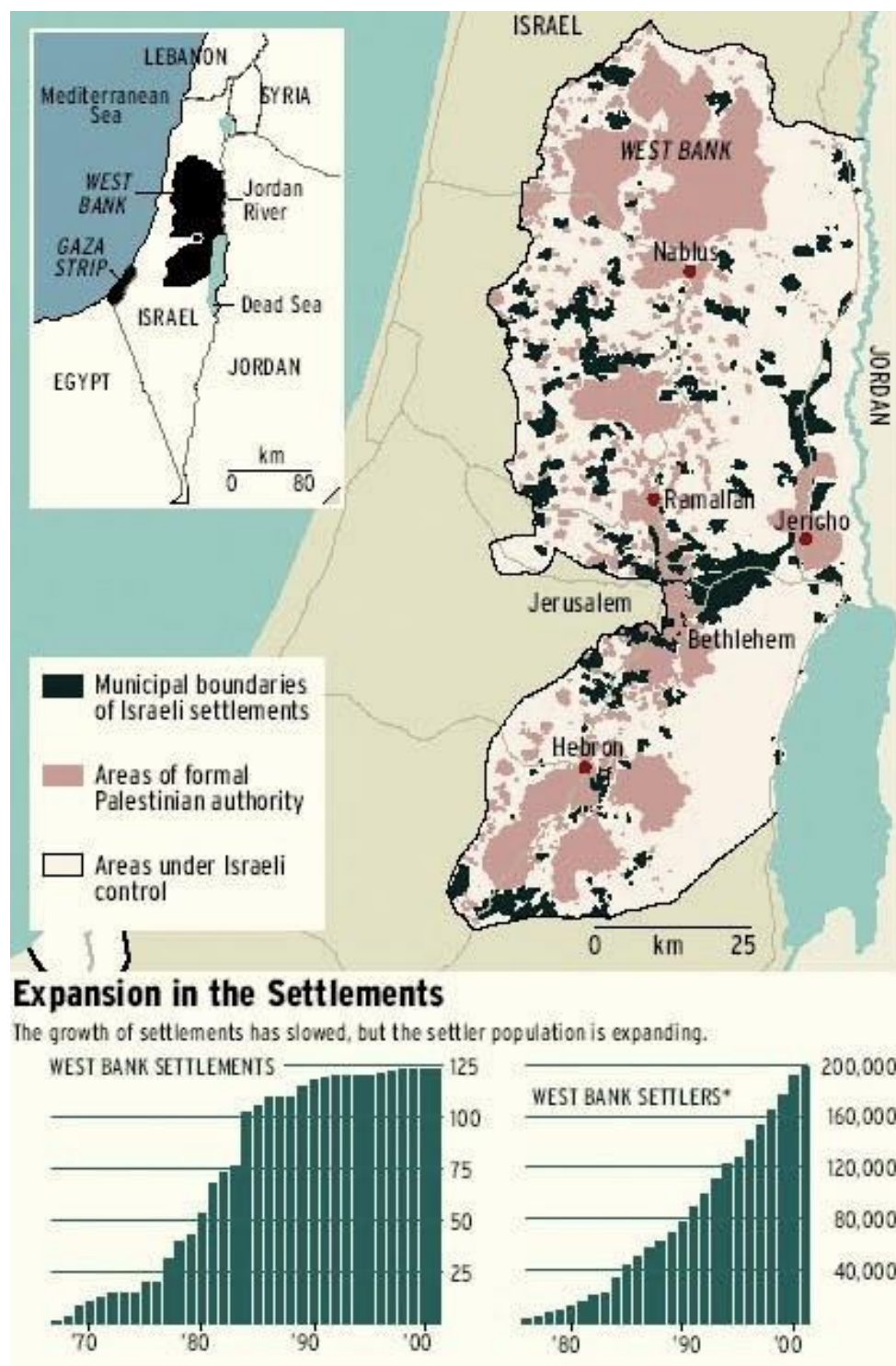
Příloha č. 8: Mapa z Oslo II. (1995)

Zdroj: Oslo Map Outlining Areas A, B, and C. Dostupné z:

http://www.thejerusalemfund.org/www.thejerusalemfund.org/carryover/map/s/peace_oslo.html 12. 12. 2015

Příloha č. 9: Mapa současné podoby osad na Západním břehu

Zdroj: Israel's fated bleak future. Dostupné z:

<http://reasonradionetwork.com/20100510/israels-fated-bleak-future-john-j-mearsheimer>. 5. 12. 2015

Příloha č. 10: Počty osadníků 1986 - 2014

Počet osadníků na území West Banku dle roku a regionu, 1986-2014

Year	Region		West Bank
	West Bank *	Jerusalem (Area J1)	
1986	60,766
1987	67,483
1988	73,403	117,550	190,953
1989	79,824	123,061	202,885
1990	88,888	132,460	221,348
1991	100,729	137,331	238,060
1992	111,673	140,872	252,545
1993	122,320	146,436	268,756
1994	133,572	152,219	285,791
1995	140,235	156,724	296,959
1996	153,974	159,684	313,658
1997	167,124	158,929	326,053
1998	179,087	162,842	341,929
1999	190,750	170,400	361,150
2000	205,113	173,986	379,099
2001	215,062	175,987	391,049
2002	226,712	178,437	405,149
2003(R)	(R)240,626	181,425	(R)422,051
2004(R)	(R)252,251	184,944	(R)437,195
2005(R)	(R)263,960	187,573	(R)451,533
2006(R)	(R)279,479	190,534	(R)470,013
2007(R)	(R)294,133	193,485	(R)487,618
2008(R)	(R)298,961	197,071	(R)496,032
2009(R)	(R)314,101	192,768	(R)506,869
2010(R)	(R)328,774	196,178	(R)524,952
2011(R)	(R)343,350	199,647	(R)542,997
2012(R)	(R)359,571	203,176	(R)562,747
2013(R)	(R)373,995	(R)206,767	(R)580,762
2014	389,481	210,420	599,901

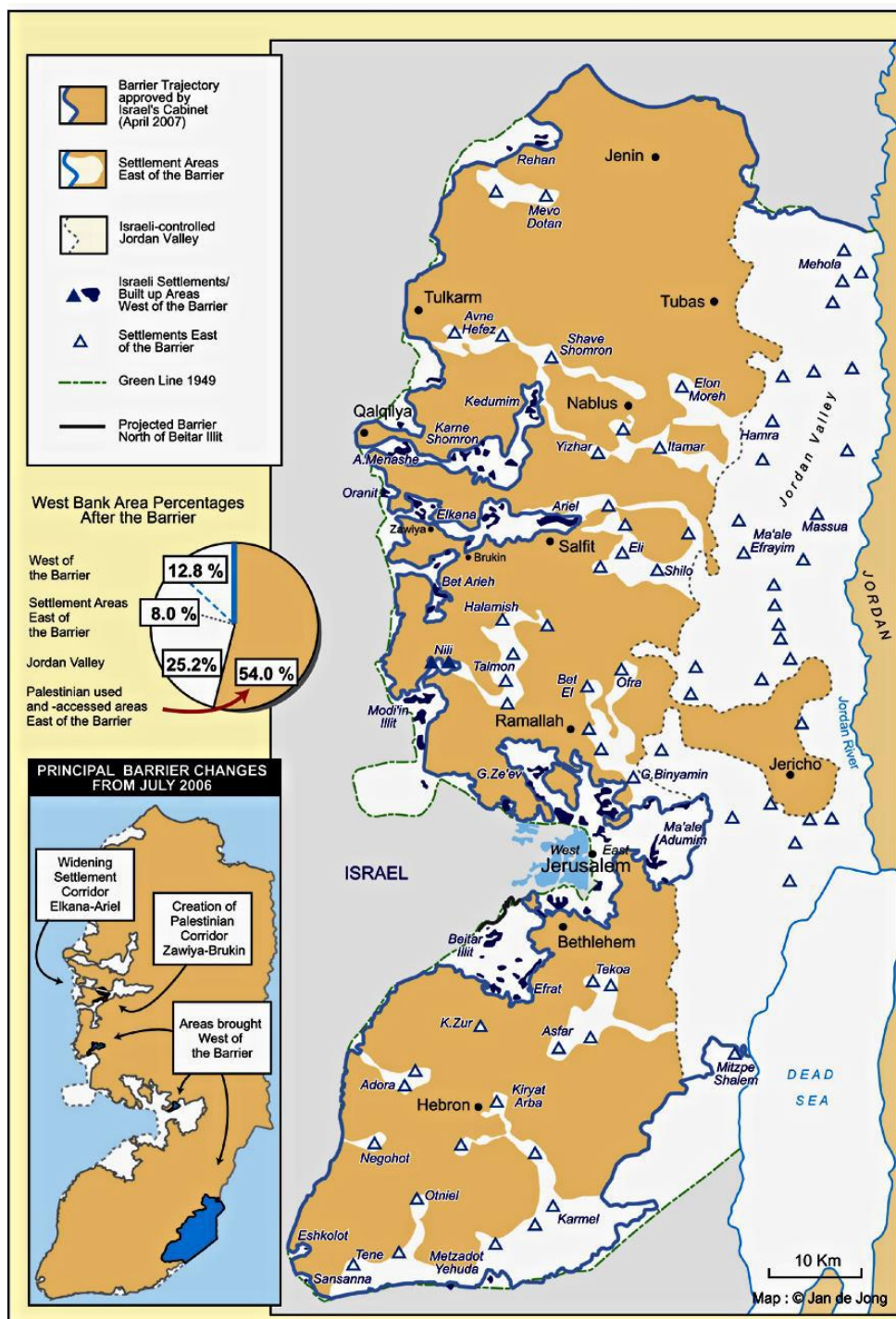
Sources: Israel Central Bureau of Statistics, Statistical Abstract of Israel Jerusalem, Various Years.

The Jerusalem Institute for Israeli Studies, Statistical Yearbook of Jerusalem. Jerusalem, Various Years

* Data doesn't include those parts of Jerusalem which were Annexed by Israel in 1967.

R: Revised Figures

Příloha č. 11: Mapa trasy separační bariéry na Západním břehu

Zdroj: West Bank Separation Barrier. Dostupné z:

<http://www.fmep.org/maps/west-bank/west-bank-separation-barrier-april-2007>. 5. 12. 2015.